

ТУРИСТИЧНІ МАРШРУТИ ЛЮБЛІНА

Люблін - це місто, що надихає.

Завдяки винятковому географічному положенню тут утворилася неповторна атмосфера. Ми щодня працюємо над тим, щоб цю атмосферу підтримати. У рамках численних заходів демонструємо культурне та історичне багатство Любліна. Відкриваємо для туристів чарівні закутки нашого міста.

Варто знайомитися з Любліном безпосередньо, мандруючи ним. Я запрошую Вас до подорожі і віддаю у Ваші руки путівник по п'яти туристичних маршрутах нашого міста. Він допоможе Вам ознайомитися з найвизначнішими пам'ятками Любліна та відвідати цікаві місця, що лежать неподалік. Публікацію збагачено новою тематикою, зокрема: легендами, фрагментами літературних творів, інформацією про культурні заходи та об'єкти сфери послуг.

Сподіваюся, що путівник буде корисним як для туристів, так і для мешканців Любліна, які хочуть пізнати місто та провести у ньому незабутні хвилини.

З повагою,

Президент міста Люблін

Кшиштоф Жук

Маршрут видатних мешканців Любліна

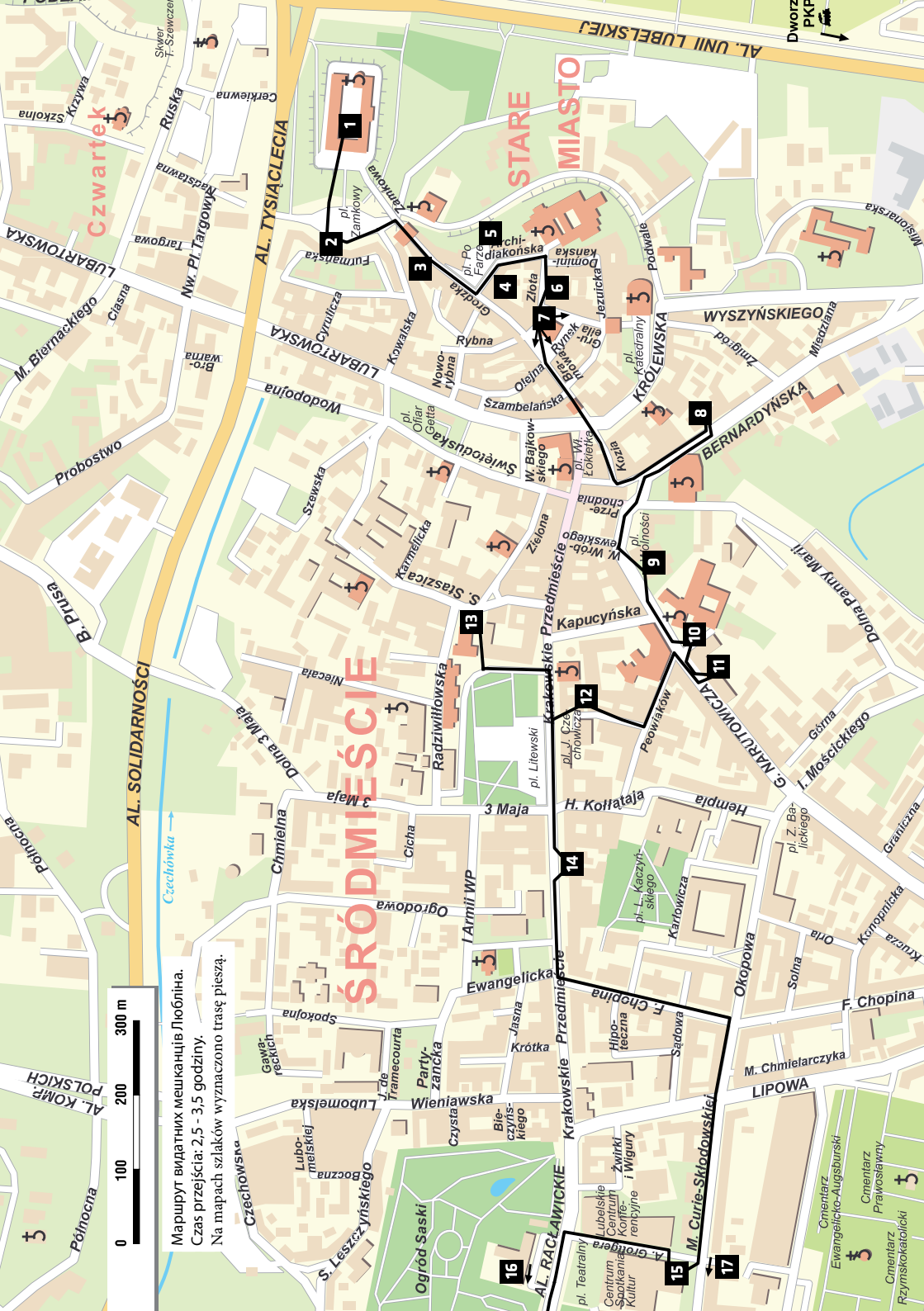
Цей маршрут провадить по місцях, пов'язаних із людьми, життя та діяльність яких залишили свій слід в історії Любліна та люблінського регіону. Є серед них корінні жителі Любліна, але також ті, кого доля звела з цим містом лише один чи декілька разів. Це люди різних віросповідань і представники багатьох народів, які зустрічалися та зустрічаються по сьогоднішній день у місті, що лежить на межі Сходу та Заходу. Для більшості з них Люблін був джерелом натхнення до мистецької творчості та наукової і патріотичної діяльності. Їх розповіді творять історію міста, адже власне люди - це і є місто, це і є його характер.

Тобі співаю, Любліне (фрагмент)

Тобі співаю, Любліне, що на двох пагорбах лежиш,
вам, високоповажні камені, свідки минулої слави
гордо до неба підіймаючи величні голови замшілі,
хоч вам необачно аттик і зубці зірвано корону. (...)

Францішка Арнштайнова

Маршрут видатних мешканців Любліна.
Час przejazdu: 2,5 - 3,5 godziny.
Na mapach szlaków wyznaczono trasę pieszą.

Люблінський замок

Один з найбільш характерних історичних об'єктів Любліна, пов'язаний з із багатьма постатями що мали вплив на історію міста та Польщі. Не існуючий на даний момент замок, побудував Казимир Великий, найстарший його елемент, донжон (головна вежа замку), датується XIII ст. і є цінною пам'яткою романського мистецтва у Польщі. У замку часто перебували польські королі, які подорожували між Краковом та Вільною (тепер - Вільнюс). Особливо він припав до вподоби Ягеллонам. Завдяки королю Владиславу Ягайлі, сьогодні ми можемо оглянути прекрасні візантійсько-руські фрески, що прикрашають готичну каплицю Святої Трійці. Із замком також пов'язана постать Яна Длугоша, королівського літописця, який власне тут займався вихованням синів Казимира Ягеллончика. У 1569 р. під керівництвом короля Сигізмунда Августа у замку засідав сейм - саме тоді було підписано Люблінську унію. Під час польсько-шведської війни у Любліні багаторазово перебував король Ян Казимир. Численні марші військ, які відбувалися протягом того часу, призвели до значного знищення замку, що поступово руйнувався.

Спроба його капітально відремонтувати, здійснена у I половині XVIII ст., не принесла

результату, тому на початку XIX ст. замок був розібраний. На початку XIX на замковому пагорбі було побудовано в'язницю у стилі англійської неоготики, фасад якої сьогодні знаємо як Люблінський замок. Функцію в'язниці він виконував більше, ніж 128 років. За цей час замок став символом репресій та місцем страти десятків тисяч поляків. З 1957 року у ньому міститься Люблінський музей.

В'язниця у Люблінському замку постала у результаті дуже дуже прогресивної як на початок XIX століття реформи реформи кримінального права, в рамках якої намагалися відмовитися від тілесних покарань (також і смертної кари) на користь таких, що мали на меті виправлення злочинця, перед усім завдяки праці, та повернення його до суспільства.

Місце пов'язане з життям та діяльністю люблінського Провидця

На не існуючій вже вул. Широкий, під номером 28, стояв будинок Якова Іцхаака га-Леві Горовіца (1745-1815), званого також люблінським Провидцем. Вважалося, що мав він дар ясновидіння, читання минулого та передбачування майбутнього. Був одним із найважливіших цадиків того часу та одним зі співзасновників хасидизму у Польському Королівстві. Будинок, у якому він проживав на люблінському Підзамчі, став місцем паломництва хасидів з усіх сторін давньої Речі Посполитої. Провидець був одним із найважливіших авторитетів серед єврейської спільноти та залишив після себе багатьох учнів. Його могилу на Старому Кіркуті (див. зупинка 4 Маршруту пам'яті люблінських

євреїв) по сьогоднішній день відвідують євреї із усього світу. Єврейський квартал, разом із вулицею Широкою та будинком Провидця, був знищений гітлерівцями.

У зв'язку з переселенням Провидця до Веняви з'явилася легенда «Яков Горовіц народився у Юзефові Білґорайскім. Збунтувався проти родини та вирушив у мандри по дварах садиха, щоб отримувати освіту. Став учнем відомого Елімелеха з Лежайска, котрий виявив його незвичайний дар провидіння. Коли він пішов від свого вчителя, заснував разом зі своїми однодумцями власну власний двір у Ланьцуті. Легенда каже, що незабаром «небо йому наказало», щоб покинув також і те місце та пішов до Веняви (передмістя Любліна). Тягар цього послання до Якова Іцхаака ангел поклав на простого, але побожного чоловіка. Яков Іцхак не хотів спочатку йому йняти віри і лише коли небо повторило той наказ втретє, зрозумів, що це воля вищої сили та слухняно переселився до Веняви». (Балабан Маер, «Єврейське місто у Любліні»)

Квартира Юзефа Ігнація Крашевського

ЗУПИНКА 3.

Будинок у Старому місті, в якому у 1826-27 роках проживав Юзеф Ігнацій Крашевський, можна знайти завдяки характерному портретові письменника на стіні, виконаному у техніці сграфіто. Автор найбільшої кількості виданих книг та віршів у історії польської літератури проживав у Любліні під час навчання у Воеводській люблінській школі. Місто Люблін є фоном та місцем подій у багатьох історичних романах Крашевського: «Марнотратний син», «Байбуза», «Божий гнів». Люблінські мотиви також з'являються у романах «Останній з Секежинських», «Пан Валерій», «Чотири весілля», «Морітурі».

Опис Любліна Крашевський розмістив у романі «Малепарта»: «Ви певно знаєте Люблін? Хто ж бо його сьогодні не знає і кому ж на думку не спадають його вишукані околиці, старі костели, дві мальовничі старі брами, чистий костелик капуцинів, меланхолійна фара, понурий Домініканський, погано відремонтвані єзуїтські стіни та замок? Знаєте його таким, яким він є сьогодні - спокійним, чистим, ніби підстаркуватий чоловік, що накладає нову перуку та голить сиву бороду, прагнучи виглядати молодшим; знаєте його з новими будівлями, з гарним Краківським Передмістям, з чистими площами, садами, бруківкою та шосе. Але не старий Люблін трибунальський, не той старий град, бунтівний та ярмарковий, що славиться своїми винними погребями на Вінярах, нюрнберзькими крамницями, заболоченими вулицями, криками солдатів, адвокатами з пером за вухом і серпантинном на пасі; не старе місто, що пишалося кількома десятками костелів і фарою, яку заклав Лешек Чорний, не те місто що пишалося замком, у якому Длугош навчав дітей Казимирових, столом, на якому Унію підписано, щербинами в мурах, одними від руських князів, іншими від Міндовга, ще іншими після Сигизмундових повстань.»

Будинок на вул. Гродзькій 7

ЗУПИНКА 4.

Вінсент Феррерій Поль народився у Любліні, у будинку на вул. Гродзькій 7 у 1807 р. і проживав там до виїзду родини у 1812 р. За походженням він не був поляком, але став великим патріотом. Приймав участь у Листопадовому повстанні та був відзначений за заслуги на полі битви Орденом Віртуті Мілітарі. Відомий своєю літературною творчістю, а особливо романтичною поезією, на яку його надихали твори Йогана Вольфганга Гете, Фрідріха Шиллера, Джорджа Байрона, Адама Міцкевича та інших. Велике визнання автору принесла «Пісня про нашу землю» - поетичний цикл описів польських земель, що сприяв збільшенню зацікавленості серед суспільства рідною природою та культурою. Також

був географом та любителем польських гір. У 1849 р. був призначений надзвичайним професором «загальної, фізичної та порівняльної географії» в Ягеллонському університеті, де керував першою у Польщі і другою в світі (після берлінської) кафедрою географії.

Садиба Вінсента Поля (ul. Kalinowszczyzna 13)

Придбана батьком Вінсента Поля класична садиба XVIII ст., після виїзду родини була продана. У 1860 р. жителі Любліна вирішили її викупити і подарувати поетові в подяку за його патріотизм. Сьогодні тут міститься біографічний музей Вінсента Поля. У приміщеннях знаходяться численні експонати, пов'язані з творчістю поета, оригінальні елементи інтер'єру, в тому числі цікавий камін.

Екскурсії:

з середи до суботи від 9:00 до 16:00,
у неділю від 9:00 до 17:00

Квартира кс. Стефана Вишинського

Тут в 1925-1929 роках, під час вивчення канонічного права у Люблінському Католицькому Університеті, проживав Примас Польщі Стефан Вишинський. На будинку розміщено таблицю, яка увічнює його перебування, зі словами папи Йоана Павла II: «Нехай пам'ять про Примаса буде джерелом відновлення для Польської Церкви для Польського Народу». У 1946-1948 роках Стефан Вишинський повернувся до Любліна, щоб стати люблінським дієцезіальним єпископом. Був ініціатором відбудови люблінського кафедрального храму після війни. На фасаді святині розміщено сграфіто з єпископським закликком - „Soli Deo” (Богу Єдиному) на пам'ять про його заслуги перед Любліном. Іменем Примаса Стефана Вишинського було названо вулицю, на якій розташовані Єпископський палац із Метрополітальною курією. У дворі перед палацом стоїть один із двох у Любліні пам'ятників, що зображують Примаса Тисячоліття. Другий знаходиться на подвір'ї Люблінського Католицького Університету ім. Йоана Павла II (KUL).

Спогади про люблінський інгрес «На інгрес Єпископа 26.05.1946 року Люблін підготувався так святково і урочисто, як то лише було можливе. (...) Вздовж дороги, якою мав їхати Єпископ, тобто від Люблінського Католицького Університету до кафедрального храму головною вулицею міста, усі житлові будинки та громадські установи були прикрашені надзвичайно святково. (...) Коли Єпископ вийшов на площу, всі стали на коліна. А я зі своїм низько схиленим прапором стояла й дивилася. Він ішов під балдахіном - високий, прямий, світлий, у стані найбільшої зосередженості, помалу, повертаючись до всіх людей, благословляв їх великим знаком хреста. Якийсь священник поряд сказав: „Так благословляє безперервно, всю дорогу”. Мене охопило зворушення та дивне почуття. Ця Людина дійсно благословляла. Це не був лише жест. Він вірить в те, що робить. На обличчі була повага, зосередження, глибоке переживання. Здавалося, що дивиться буквально на кожного і то до самого дна. Тобто, це людина справжня, віруюча і вже нам близька. Саме така, якої ми чекали» (Марія Вуйтович - учениця школи ордену Уршулянок)

Літературний музей ім. Юзефа Чеховича

Серед своїх експонатів музей має велику колекцію рукописів, предметів та публікацій, пов'язаних з життям і творчістю Юзефа Чеховича (1903-1939), а також інших письменників, які походять з люблінського регіону. Тут зібрано численні рукописи відомих польських поетів, зокрема: Чеслава Мілоша, Віслава Шимборської, Збігнева Герберта, Юліана Тувіма. Будинок, у якому знаходиться музей, також пов'язаний з особою Яна Рябініна (1872-1942), люблінського історика та архівіста.

Юзеф Чехович, якого вважають одним з найбільш оригінальних поетів свого часу, був представником літературного авангарду. У його віршах знайдемо образ сільської та провінційної ідилії, натхнення фольклором, проте водночас і катастрофічні візії. Чехович був також редактором літературних часописів, публіцистом, перекладачем, педагогом та аніматором культурного життя довоєнного Любліна. Постає поета займає виняткове місце у історії міста - він тут народився і тут трагічно загинув під час бомбардування

Любліна 9 вересня 1939 р. Його «Поема про місто Люблін» є поетичним описом мандрівки по місцях особливо йому близьких, сповнених магічного клімату та краси довоєнного міста.

Спільно з Францішкою Арнштайновою, поетесою єврейського походження, заснував відділ Союзу польських письменників у Любліні та видав присвячену Старому місту збірку поезій «Старе каміння».

Поема про місто Люблін (фрагмент)

Камені, кам'яниці,
стіни темні, похилі.
Місяць котиться крутим дахом, вже
низько.
Чекай. Зачекаймо хвилю -
перлиною
випаде в Ринку миску -
миска озветься: дзень!

(...)

Жовті зорі, накошені жаром липневим,
летять заметіллю, летять,
золота бганки лишають на небі,
за Трибуналом
в шибках сліпих мерехтять

тихим сигналом.

Ніч терпеливо чекає на місяць:
дзенькне, лишивши свої небеса,
чи, може, Гродською спуститься просто?
Він же сріблясто розлився
в запаху зелені, в ранишніх росах.

Що за краса!

Jak pięknie!

— Юзеф Чехович

переклад Андрія Савенця

Кам'яниці на Ринку старого міста

Кам'яниці на люблінському Ринку є місцем народження, життя та творчості багатьох видатних мешканців Любліна. На фасаді будинку за адресою Ринок 2, відомого як кам'яниця Кленовича знаходяться, виконані у техніці сграффіті виконані у техніці сграффіто чотири портрети відомих поетів. На першому портреті зліва зображено поета, перекладача та байкаря Берната з Любліна (1465-1529). Він був автором однієї з перших книжок, надрукованих польською мовою - «Рай душі», виданої в 1513 р. Наступний - портрет Яна Кохановського (1530-1584), одного з найвідоміших польських поетів, який зробив великий внесок у розвиток польської літературної мови (див. Зупинка 10). На третьому портреті зображено Себастьяна Кленовича (1545-1602), котрий підписувався латинським перекладом прізвища - Asegnus. Він був поетом, композитором та викладачем у Замойській Академії, а також багаторічним працівником канцелярії міста, членом ради та бургомістром Любліна. У своїх поемах описував, зокрема, життя селян на Русі («Роксоланія») та торгівлю на Віслі («Фліс»). Останній портрет - це зображення Вінсента Поля, поета, письменника та географа (див. Зупинка 4).

У будинку під номером 3 народився Александр Зельверович - видатний польський актор та театральний режисер. Під номером 16 розташована кам'яниця

Музикантів, оздоблена декораціями музичної тематики. На другому поверсі, на фасаді, є портрет Яна з Любліна, музиканта епохи Ренесансу, котрий прославився тим, що зібрав та записав на близько 520 сторінках понад 300 органних творів. Завдяки його «Tabulatura Joannis de Lyublyn» ці твори збереглися дотепер. На першому поверсі цього будинку можна побачити портрет Генрика Венявського (1835-1880) - скрипаль-віртуоза та відомого композитора (див. Зупинка 14). Він народився у сусідньому будинку, званому кам'яницею Венявських у якому з'явилися на світ також його брати - Юзеф і Юліан, а також Ігнаці Барановський (1833-1919) - лікар, професор Головної школи та Варшавського Університету, польський патріот. Доктор Барановський передав свою цінну бібліотеку Публічній бібліотеці ім. Ієроніма Лопацинського у Любліні.

Ресторан «Sielsko Anielsko»
(Rynek 17) www.sielskoanielsko.pl
Інтер'єр ресторану нагадує сільську хату з люблінського регіону XIX/XX ст. «Сільська» частина нагадує подвір'я сільської господині, натомість «янгольська» - її середину.

Підвал-ресторан «Biesy»
(Rynek 18) www.biesy.com.pl
Це незвичайне місце у історичних підвалах люблінського Ринку. Можна тут зустріти чорта, який вітає гостей, та вибрати страву із дивовижного та безпрецедентного меню з назвою «7 головних гріхів».

Школа ім. Августа та Юліуша Феттерів

Характерний будинок із червоної цегли у неоготичному стилі був побудований у 1904-1906 роках для Торгівельної школи купецької громади міста Любліна. Будівництво фінансували місцеві купці та промисловці на чолі з Августом та Юліушем Феттерами. Проект будівлі розробили варшавські архітектори Теофіл Вишневський та Юзеф Голевінський. У 1928 р. громада ухвалила надати школі ім'я її заслужених творців та меценатів.

Родина Феттерів значною мірою вплинула на розвиток Любліна у XIX та на початку XX ст. Тим, хто заклав підвалини фінансового добробуту родини, був Кароль Рудольф Феттер (1810-1883), пивовар та підприємець з Познані. Він викупив у міста монастир реформаторів, де відкрив гуральню та пивоварню, яка першою у Польщі почала варити пиво баварського типу. Був відомий своїми благодійністю та побожністю - був головою євангельсько-аугсбурської колегії у Любліні.

Після його смерті у пресі Любліна з'явився некролог: «Померлий може бути гідним наслідування взірцем праці та витривалості, рис надзвичайно рідкісних у нас. Здобувши значний маєток, залишив його для держави та жителям дав роботу». Сини Кароля Феттера - Август (1847-1907) та Юліуш (1853-1917), примножували та збільшували отриманий спадок, займаючись торгівлею побудувавши, зокрема, солодівню. За прикладом батька також займалися суспільною діяльністю. Август був членом багатьох товариств, в тому числі підтримував Товариство допомоги Торгівельній школі та виділяв стипендії незаможним учням. Його брат Юліуш також опікувався люблінською професійною освітою, був фундатором дитячої лікарні, побудованої у 1908-1909 роках на вул. Почентковій (тепер - вул. Сташіца).

Члени роду Феттерів поховані у євангеліцькій частині цвинтаря на вул. Липовій (ul. Lipowa).

Люблінська пивоварня Феттерів

Історична пивоварня на вул. Бернардинській, 15 була офіційно введена в експлуатацію у 1846 р. Каролем Рудольфом Феттером у приміщенні колишнього монастиря реформатів. У ній варилося пиво нижньої ферментації, зване баварським. Після II світової війни пивоварня перейшла у державну власність. В результаті об'єднання Промислового заводу К. Р. Феттер з Паровою пивоварнею «Jeleń» утворився Люблінський пивоварно-солодовий завод, традицію якого сьогодні продовжує АТ Люблінська Пивоварня «Peña». Від 2001 р. у старій пивоварні не варять пива, тут розміщені офіси компанії та склади. У майбутньому планується пристосування заводського комплексу до використання у культурних цілях. У літньому сезоні на подвір'ї пивоварні проходять покази кінофільмів.

Публічна бібліотека ім. Ієроніма Лопацинського

Ієронім Рафал Лопацинський (1860-1906) - це мовознавець, етнограф, історик Любліна та бібліофіл. Він був також членом мовної комісії Академії знань у Кракові. До Любліна Лопацинський потрапив у 1884 році, коли розпочав працю у люблінській гімназії. Займався переважно говірками та народними обрядами, бібліологією, історією Любліна та регіонів Польщі. Він був автором понад 160 наукових робіт. Мав свій внесок у створенні Народного музею та Публічної бібліотеки у Любліні. Збирав історичні пам'ятки, пов'язані з Любліном XVII-XIX ст. Загинув він унаслідок нещасного випадку на дорозі.

Історія бібліотеки сягає 1907 року, коли після трагічної смерті Ієроніма Лопацинського, на знак визнання його заслуг, засновано товариство публічної бібліотеки його імені. Померлий залишив після себе колекцію, що складалася з понад 11 тис. примірників книжок, гравюр, рукописів та атласів, котрі були викуплені товариством на потреби створеної бібліотеки. Спочатку установа містилася на Старому місті у будинку Трибуналу. У 1935-1939 роках було збудовано нову будівлю, котра об'єднала два будинки в один комплекс Дому культурної праці, де

містилися музей та бібліотека. Гітлерівське бомбардування 1939 р. знищило одну з будівель, а разом з нею значну частину бібліотечного фонду. Після війни бібліотека швидко збільшувала свою колекцію, тому постала необхідність її розбудови. У 2007 р. на сусідній ділянці було зведено сучасний будинок. Сьогодні у цьому місці знаходиться Воеводська публічна бібліотека ім. Ієроніма Лопацинського, книжний фонд якої нараховує близько 480 тис. примірників.

Разом із Марією Ронікервою Ієронім Лопацинський опрацював «Ілюстрований туристичний довідник Любліна».

Пам'ятник Яну Кохановському

Пам'ятник авторства Францішка Стринкевича знаходиться у скверіку біля костелу Пресвятої Діви Марії Переможиці. Спочатку був поставлений перед Коронним трибуналом на Ринку Старого міста. Його відкрито з нагоди 400-річчя з дня народження Яна Кохановського (1530-1584). Під час II світової війни німці наказали його знищити, але завдяки жителям Любліна вдалося його сховати та зберегти до моменту повторного відкриття у 1951 р.

Найвизначніший польський поет епохи Ренесансу багаторазово відвідував Люблін та люблінську землю. Завдяки покровительству краківського єпископа Філіпа Падневського став одним з королівських секретарів при дворі Сигізмунда II Августа і брав участь у підготовці та нарадах Люблінського сейму, під час якого було підписано польсько-литовську унію та відбулася, так звана, друга прусська присяга. Поет описав її в творі «Прапор або Пруська присяга». Кохановський був також тісно пов'язаний із двором Яна Фірлея, люблінського

воєводи та великого коронного маршалка, родині якого присвятив багато поем. Брав участь у діяльності Бабінської республіки - шляхецької товарисько-літературної групи, що займалася жартівливою літературною творчістю і діяла на землях роду Пшонків у селі Бабін під Любліном. Ян Кохановський помер у Любліні 22 серпня 1584 р. Його смерть у «Жалях нагробних» оплакував Себастьян Кленович, що творив у Любліні.

Колишня Воеводська люблінська школа

ЗУПИНКА 11.

Будинок школи у стилі неокласицизму побудовано у 1857-1859 роках стараннями Юзефа Скłodовського, педагога і директора воеводської гімназії (дідуся відомої нобелівської лауреатки Марії Кюрі-Скłodовської). У роки процвітання школи у ній навчались багато видатних поляків. Одним з них був письменник Александер Гловацький, тобто Болеслав Прус. Будучи учнем школи, брав участь у Січневому повстанні, за що був кинутий до в'язниці у люблінському замку. У своєму найвідомішому романі «Лялька» використав багато люблінських тем (наприклад постать купця Яна Мінцеля). Розташований поблизу Любліна Наленчів протягом 30 років був місцем відпочинку письменника.

Випускниками школи були також Александер Свєнтоховський - романіст та редактор і Юліан Охорович - філософ, психолог та поет, що писав під псевдонімом Юліан Могорт. Учнем школи був також Александер Яворовський, люблінський

лікар та суспільний діяч. Усі троє припинили навчання у 1866 р., коли царська влада заборонила проводити навчання польською мовою.

У період, коли у мурах школи існувала російська гімназія, в ній навчався Тадеуш Галецький, відомий як Анджей Струг (1871-1937). Був одним з найбільш відомих польських письменників першої половини ХХ ст. Займався також політичною діяльністю та діяльністю, пов'язаною із поверненням незалежності, був діячем соціалістичного руху, а також віце-міністром пропаганди, створеного в 1918 р. у Любліні Тимчасового Народного Уряду Ігнація Дашинського.

Воеводська школа продовжила діяльність утвореної у 1586 р. єзуїтської колегії, традиції якої підтримує дотепер I Загальноосвітній ліцей ім. Станіслава Сташіца. Міститься він на аляях Рацлавіцких і належить до найкращих середніх шкіл у Польщі.

Пам'ятник Юзефа Чеховича

ЗУПИНКА 12.

Пам'ятник люблінського поета (див. Зупинка 6) стоїть на площі його імені, поміж Головопштамтом та монастирем капучинів. Монумент авторства Тадеуша Скварчинського був відкритий у 30 річницю трагічної смерті Чеховича. У цьому місці 9 вересня 1939 р. Юзеф Чехович загинув під руїнами будинку під час гітлерівського бомбардування. Обставини його смерті дуже сильно нагадують смерть ліричного героя у вірші «Жаль» («...я бомбою влучений в хорах»).

Осередок «Брама Гродська - Театр NN» запрошує у мандрівку Любліном маршрутом «Поєми про місто Люблін», який охоплює 17 описаних у ній місць. Прогулянки відбуваються під час липневої місячної повні. Окрім Веняви, Ринку, місця на вулиці Широкій, учасники прогулянки затримуються біля могили проф. Владислава Панааса (автора ідеї маршруту), а також біля пам'ятника Юзефа Чеховича. У річницю народження поета, 15 березня, організуються виняткові урочистості з читанням його «Поєми» мешканцями Любліна.

Жаль (фрагмент)

Чудесним чином розмножений на всіх нас
я пострілом уб'ю себе ще не один раз
я з борозною плугом зрісся
я з фоліантами юрист
і газ, що криком задихнувся
я, та що спить серед жовтціє
в живому факелі дитя
бомбою влучений у хорах
я і повішений палій
і чорний хрестик на листах
о, врожай, врожай реву і блисків
чи встигне звивиста ріка із крові братерської
відіржавіти
перед тим, як колони столиць знову, постануть
наді мною
налетить тоді ластівок заметіль
свисне біля голови крило крізь пташину темряву
йди ж, йди далі

— Юзеф Чехович

Площа проф. Мечислава Альберта Кромпца

Площі перед палацом Чарторийських, у якому сьогодні міститься Люблінське наукове товариство, у 2011 р. надано ім'я проф. Мечислава Альберта Кромпца. У 1970-1983 роках він виконував функцію ректора Люблінського Католицького Університету (KUL) - найдовше в історії цього закладу. Народився 25 травня 1921 р. у Малій Березовиці на Поділлі. Після закінчення гімназії у Тернополі вступив до ордену отців домініканців у Кракові. У період II світової війни таємно вивчав філософію та теологію у Кракові, Варшаві та Любліні. У 1951 р. почав роботу на факультеті філософії Люблінського Католицького Університету, де викладав метафізику. У 1963 р. отримав звання надзвичайного професора, а у 1968 - звичайного професора. У його науково-дослідницькому доробку є понад 30 виданих книг, багато з яких було перекладено на англійську, французьку, російську мови та близько 400 досліджень та статей. Вважається одним з найвидатніших сучасних польських філософів. Створив люблінську школу класичної філософії. Як ректор KUL, зробив великий внесок у розвиток

навчального закладу, як науковий, так і матеріальний. Побудував новий фронтон головного будинку університету, також був ініціатором будівництва 10-поверхового будинку Колегії Йоана Павла II. Помер у Любліні 8 травня 2008 р.

Професор Мечислав Кромпец був ініціатором видання «Енциклопедії світової філософії».

Родинний дім благословенної Казимири Воловської

На бічній стіні лівого крила колишнього палацу Морських знаходиться меморіальна дошка, що увічнює благословенну Казимиру Воловську - сестру Марту від Ісуса. У цьому будинку в 1879 р. вона народилася та виховувалася у наповненій релігійним та патріотичним духом родині земельних аристократів та інтелігентів. У віці 21 року вступила до монастиря сестер непорочного зачаття Пресвятої Діви Марії. Свою діяльність присвятила найбіднішим, організовуючи притулки для сиріт та школи. У 1939 р. стала настоятельницею монастиря у Слонімі, що після вибуху війни став місцем допомоги потребуючим, голодним, родинам в'язнів та вбитих. На території монастиря переховувала також євреїв і організувала таємне навчання. 18 грудня 1942 р. разом з отцем Адамом Штарком та сестрою Марією Євою від Провидіння (Богумілою Ноішевською) була заарештована та брутально вбита гестапівцями. Сестра Марта від Ісуса була однією з 108 польських мучеників беатифікованих папою Йоаном Павлом II у Варшаві 13 червня 1999 р.

У тому ж будинку під час виборів до парламенту у червні 1989 р. мистівся Громадянський комітет Люблінського регіону. Головою Комітету було обрано проф. Єжи Ключовського, історика, професора католицького університету, який був сенатором I скликання. Діяльність Громадянського комітету Люблінського регіону увічнює меморіальна дошка.

Пам'ятник Генрику Венявському

Пам'ятник Генрику Венявському (1835-1880) авторства Януша Пастви постав у 1978 р. за ініціативою Музичного товариства у Любліні. Спершу він знаходився у сквері перед Домом солдата між вул. Жвірки і Вігури та Алеями Рацлавіцькими. У 2005 р. був встановлений на теперішньому місці - перед будівлею Люблінської філармонії, що носить ім'я власне Венявського.

Люблінський скрипаль-віртуоз та композитор народився на Старому місті (див. Зупинка 7) у кам'яниці Венявських. У цьому ж будинку на світ з'явилися його брати - Юзеф, піаніст і композитор, та Юліан, прозаїк, автор комедій. Генрик Венявський свою музичну освіту почав малим хлопцем, спочатку під наглядом матері, а пізніше навчаючись у Паризькій консерваторії. Будучи вундеркіндом, почав концертувати разом з братом Юзефом, з яким виступав по всій Російській імперії та багатьох країнах Європи. У 1855 р. почав сольну кар'єру і став першим скрипалем при царському дворі і солістом Російського музичного товариства.

У 1872 р. разом з Антоном Рубінштейном виїхав у турне Америку, де за 8 місяців дав 215 концертів. Помер у Москві, а його могила знаходиться на варшавських Повонзках. Був не лише віртуозом з феноменальною технікою гри, але також відомим композитором. З огляду на ліричний характер інтерпретації творів та стиль композиції його називали «поетом

скрипки». Натхнення черпав з польської музики, популяризуючи у світі полонези та мазурки.

У Любліні проходить Міжнародний конкурс молодих скрипалів. Конкурс ім. Кароля Ліпінського та Генрика Венявського проходить у Любліні кожні 3 роки, починаючи з 1976 р. Участь у ньому беруть молоді інструменталісти з Польщі та світу. Конкурс має на меті виявляти музичні таланти та популяризувати польську культуру.

Філармонія ім. Г. Венявського у Любліні (ul. Obrońców Pokoju 2)

Люблінська філармонія, створена у 1944 р., є найстаршою філармонійною групою, що діяла у Польщі після світової війни. Люблінські музиканти багаторазово виступали у Польщі та за кордоном, а також приймали визначних виконавців на гостинних концертах. Багатий репертуар притягує численних глядачів, а одним з постійних невід'ємних його пунктів є недільні «Сімейні зустрічі з музикою».

Пам'ятник Йоану Павлу II та Примасу Тисячоліття Стефану Вишинському

Пам'ятник на подвір'ї Люблінського Католицького Університету зображує присягу вірності (Notagium), тобто присягу, що символізує підпорядкування Примаса Стефана Вишинського владі папи Йоана Павла II. Відкриття пам'ятника провів Примас Юзеф Глемп 30 травня 1983 р. Автором скульптури є Єжи Ярнушкевич. При створенні постатей скульптури використано фотографію Артура Маріні, яка зафіксувала Папу та Примаса під час Папської літургії.

Люблінський Католицький Університет - це найстарший вищий навчальний заклад Любліна. Був заснований у 1918 р. за ініціативою отця Ідзі Радзішевського у комплексі будівель XVIII століття монастиря домініканів-обсервантів, подарованому на потреби університету маршалом Пілсудським. Одним з канцлерів у 1946-1948

роках був тогочасний люблінський єпископ Стефан Вишинський (див. Зупинка 5). Кароль Войтила - пізніше папа Йоан Павло II - протягом 22 років керував кафедрою етики на факультеті філософії Люблінського Католицького Університету. Спочатку, як доцент, потім - єпископ, архієпископ і професор, приїздив з Кракова на заняття зі студентами, аж до пам'ятного конклава у жовтні 1978 р. Видатний викладач залишив у люблінському навчальному закладі численні пам'ятки: рукописи, записи, фотографії і документи, залишилася також кафедра з оригінальним столом, за яким вів лекції.

Папа Йоан Павло II відвідав Люблін та Люблінський католицький університет під час третього паломництва до Польщі 9 червня 1978 р.

Пам'ятник Марії Кюрі-Склодовській

ЗУПИНКА 17.

Пам'ятник був встановлений в 1964 році з нагоди 20-річчя з дня заснування в цьому місці університету, названого на честь відомої польської вченої, лауреата Нобелівської премії - Університету ім. Марії Кюрі-Склодовської. Його автором є Мар'ян Конечний. Пам'ятник знаходиться в центрі площі, яка також носить її ім'я, поміж будівлями факультетів фізики, хімії та адміністративного корпусу, де знаходиться кафедра економіки. Пам'ятник та площа є популярним місцем зустрічі серед студентів. Це також центр академічного містечка - комплексу будівель університету і студентських гуртожитків Університету Марії Кюрі-Склодовської (UMCS), Люблінського Католицького Університету та Природничого Університету. У Любліні, перед лікарнею на вул. Ячевського

знаходиться також другий пам'ятник великої вченої, авторства Аліни Слесінської. Це скульптура, що зображає Марію з чоловіком П'єром. Вона також була створена з нагоди ювілею Університету в 1964 році.

Дідусем Марії Склодовської був Юзеф Склодовський, директор воеводської школи в Любліні (див. Зупинка 11). Дядько Марії, Здзіслав Склодовський, ад'ютант полковника Марчіна Борельовського-Лелевеля, який воював в Любліні та на Розточчі під час Січневого повстання. Неподалік Любліна жили також інші родичі Марії Склодовської, у котрих вона іноді гостювала під час канікул. Лауреат Нобелівської премії відвідала Люблін в 1930 році і поставила свій підпис в книзі відгуків в Люблінському кафедральному соборі.

Академічний центр культури UMCS «Хатка Жака» (ul. Radziszewskiego 16)

Центр є організатором численних культурних заходів, концертів, зустрічей з художниками, кінопереглядів і театральних постановок, в тому числі: Міжнародного фестивалю народної музики «Фолкові Миколайки», Студентських Фільмових Конфронтацій, Студентського загальнонаціонального фестивалю «Контестації». При Центрі діють декілька груп, театральних колективів, хор і театр-студія.

Маршрут пам'яток архітектури

Маршрут пам'яток архітектури проходить по найважливіших об'єктах культурної спадщини міста, початки якого сягають VI ст. Ці пам'ятки свідчать про виняткову традицію, історію та цінність туристичного простору міста. Вони ж стали підставою для надання Президентом Польщі у 2007 р. центру Любліна статусу історичної пам'ятки. Об'єктом найвищого рангу у цій групі є Замкова каплиця - прекрасний приклад взаємопроникнення культур Сходу і Заходу.

Люблінський ренесанс - це одна з течій у польській архітектурі XVII ст., характерний для Люблінщини. Він був започаткований будівничими, які прибули до Польщі з-понад італійського озера Комо. Люблін, Замостя і Казімеж Дольни традиційно вважаються центрами його формування, проте внаслідок трудової міграції будівничих цей архітектурний стиль поширився далеко за межі Любліна. Характерні напівкруглі абсиди в костелах, багато декоровані фронтони, поділені на смуги і прикрашені арками та особлива характерна йому риса - ліпнина з геометричних фігур і рейок на склепіннях - зустрічаються у монастирі на Ясній Горі, Вейжерівській Кальварії та костелі св. Михайла у Вільнюсі.

Краківська брама

ЗУПИНКА 1.

Краківська брама, звана також Вищою брамою, була частиною міських мурів, що оточували Старе місто, її будівництво розпочалося в 1341 р. У XV ст. вона дещо змінила свій вигляд: браму підвищено, а цегляні фронтальні мури урізноманітнено скісними смугами з декоративної цегли. Унаслідок нищівних пожеж у місті (XV і XVI ст.) виникла потреба у перебудові брами.

Згідно з архівними записами під кінець XVI ст. добудовано восьмибічний барабан накритий мідною банею. Для зміцнення обороноздатності брами десь у середині XVI ст. побудовано передбрам'я. З середини XVII ст., коли довкола брами почали повставати крамниці та ятки, вона поступово втратила свою оборонну функцію. Відомо, що у ній мешкали сурмач, вартовий, а також «директор міського годинника». У 1778-1782 рр. браму, що почала руйнуватися, ремонтували; доказом тому є монограма

SAR (Stanislaus Augustus Rex), яку до сьогодні можна побачити на куполі. Зараз у Краківській брамі міститься Музей історії міста Люблін, де можна ознайомитися з історією міста, починаючи від періоду осадництва (VI-VIII) до 1944 року. З найвищого поверху Краківської брами (висота біля 33 м) відкривається панорама міста.

Поряд з Брамою на вул. Єзуїтській (Jezuickiej) стоїть Півкругла башта, яка теж була частиною оборонних мурів міста. У Любліні є своя Пізанська вежа, а радше «Пізанська брама». Верхня частина Краківської брами відносно її підніжжя похилена десь на 70 см у бік Ринку. Це можна помітити, дивлячись на Браму з боку вул. Єзуїтської.

Костел Святого Духа з поч. XV ст.

ЗУПИНКА 2.

Храм споруджено у готичному стилі у 1419-1421 рр. на гроші люблінських міщан. Костел постраждав унаслідок пожеж у XV і XVI ст., але найбільше у 1602 р. Після 6 років його було відбудовано. Храм зберіг готичну однонавову структуру, але фасад і презбітерія набули рис, властивих для люблінського ренесансу. У 1610 р. за кошти надані люблінським радним Станіславом Ліхеньським до головної нави з північного боку добудовано каплицю св. Станіслава, а у другій половині XVII ст. з південного боку - другу каплицю (фундатором був Стефан Чарнецький). Перебудований у черговий раз після пожежі у 30-х роках XVIII ст. за проектом Павла Антонія Фонтани - визначного архітектора доби бароко, костел набув теперішньої тринавової структури.

Варто згадати про барокові вівтарі, виконані у скульптурній майстерні братів Гофманів (30-ті роки XVIII ст.), а також, прикрашений постатями чотирьох євангелістів, амвон - вівтар С. Зайсла (60-ті роки XVIII ст.). Окрім того, на увагу заслуговує також бароковий орган з 1710 р.

У головному вівтарі знаходиться ранньобароковий образ Найсвятішої Діви Марії. У 1642 р. зібрані у костелі вірні побачили на картині криваві сльози Марії. Ця подія започаткувала прощі до храму. Численні вірні, які прибували сюди звідусіль, у подяку за вислухані молитви складали дари, що у виняткових ситуаціях використовувалися на потреби держави (напр. повстання Костюшки).

Костел св. Йосипа і монастир кармелітів босих

ЗУПИНКА 3.

У 1624 р. до Любліна прибули кармелітки босі, які кількома роками пізніше купили оборонний двір белзького воеводи Рафала Лещинського, споруджений у 1619-1622 рр. Та оселились вони там лише у 1635 р. після закінчення усіх праць, що мали на меті пристосування будинку до потреб ордену. У 1636-1644 рр. на пожертвування Катерини Лігензіни (з роду Кретковських) побудовано однонавовий кам'яний костел у стилі люблінського ренесансу.

Фасад костелу увінчаний характерним для того періоду вузьким фронтоном, а склепіння нави прикрашене ліпниною. У 1807 р. кармелітки перебралися в інше місце (комплекс на вул. Сташіца), уступаючи місце кармелітам босим, які пізніше

двічі полишали монастир, щоб остаточно повернутися сюди у 1917 р. Усереднені храму увагу привертають барокові вівтарі, зокрема, головний вівтар з образом патрона кармелітів св. Йосипа (XVIII ст.) та св. Казимира. Винятковою пам'яткою є також пізньоренесансні двері до старої ризниці з ербом кармелітів, подібним до того, що і у костелі св. Іллі.

? За часів белзького воеводи Рафаїла Лещинського тут функціонував кальвіністський молитовний дім, а на подвір'ї відбувалися протестантські богослужіння.

Монастирський комплекс сестер кармеліток

ЗУПИНКА 4.

Жертводавцями будівництва костелу Непорочного зачаття Найсвятішої Діви Марії і монастиря для кармеліток босих у 1646 році був великий коронний підскарбій Миколай Данилович разом з дружиною Софією (із роду Тенчинських). Через нестачу коштів будівництво костелу швидко припинено. Лише на початку XVIII ст. будівництво продовжила Ельжбета Сенявська (на той час одна з найбагатших жінок Речі Посполитої). Тоді постало, зокрема, склепіння храму. У монастирських будівлях проживали як кармелітки, так і сестри-юзефітки, які перебралися сюди у 1807 р. з костелу св. Йосипа.

Скромний, позбавлений вежі, фасад і бароковий інтер'єр є характерними рисами люблінського ренесансу. Варто також звернути увагу на бароковий головний вівтар та бокові вівтарі (св. Йосипа та св. Вінсента) приблизно з 1720 р., роботи варшавського скульптора Бернатовича.

Цікавими є також два амвони з багатою іконографією, що повстали у першій половині XVII ст., а також пізньобарокова фігурна композиція Деїсус. У центрі її - розіп'ятий Спаситель, оточений з боків постатями Богоматері та Івана Богослова, а нижче - Марія Магдалина; угорі зображено хмари та голови ангелів.

? У головному вівтарі знаходиться образ Непорочної Діви Марії з XVIII ст. Це один з найбільш характерних для стилю бароко типів зображення Непорочного зачаття - La Purissima. Марія представлена у повний зріст, без Дитяти, зі схрещеними на грудях руками і поглядом, спрямованим у небо.

Палац князів Чарторийських

У південно-східному розі Литовської площі знаходиться палац, побудований у другій половині XVII ст. для Станіслава Гераклія Любомирського.

Ймовірно, що палац було споруджено на фундаменті будівлі більш раннього періоду, як і те, що кілька разів його перебудовано. Свідчать про це помітні нерегулярності у плані будинку а також різниця у рівні підвальних стін. Нез'ясованим залишається питання авторства проекту палацу. На підставі характерних творчих рис проект приписують Тильману Гамерському, одному з найвидатніших архітекторів епохи бароко. Перший відомий малюнок майбутнього палацу Чарторийських походить з 1716 р., коли його було позначено на плані Любліна і передмість. Проте, цей малюнок не дозволяє створити уявлення про вигляд самої будівлі. Як відомо з орсонденції його тодішньої власниці Ельжбети Сенявської (з роду Любомирських) з архітектором Франциском Мейером, у 1725-1728 рр. Мала місце наступна перебудова палацу.

У 1731 р. палац перейшов у власність Чарторийських. Вони трактували палац у Любліні як один із багатьох і особливо про нього не піклувалися, довіряючи опіку його мешканцям. Пізніше тут знаходились фабрика тютюну та кінотеатр.

Часті зміни власників не сприяли утриманню будинку в доброму стані. Вибудований у 1867 р. просторий будинок «Європейського готелю» (тепер - готель «Європа») зіткнувся із південним крилом і затулив вид на палац з вул. Краківське передмістя.

У період окупації палац був зайнятий німцями. У 1944 р. будинок було дуже пошкоджено. У результаті започаткованої у 1945 р. реконструкції відтворено початкове розташування приміщень, проведено комунікації і підвищено дахи. Відреставрований палац призначили на Дім туриста Польського туристично-краєзнавчого товариства (РТТК). З 1973 р. Палац Чарторийських є осідком Люблінського наукового товариства.

У 1860-1866 рр. власником нерухомості був варшавський банкір Леопольд Кроненберг - засновник Торгового банку, будівничий надвісянської залізниці, творець Торгової школи у Варшаві.

Колишня будівля Каси люблінських промисловців

Цей еkleктичний будинок було споруджено як Касу люблінських промисловців у 1899-1900 рр. за проектом Густава Ландау Гутентегера. Побудована у рекордному часі 17 місяців кам'яниця стала садибою промислових товариств Люблінщини. Після перебудови у 1910 р. будинок набув архітектурної форми, яка збереглася до сьогодні. У міжвоєнний період на першому поверсі знаходилась продуктова крамниця та кондитерська. Під час Другої світової війни з огляду на розташування і презентабельність будинку тут влаштували Deutsches Haus, тобто Німецький дім.

Після війни у будинку знаходився готель «Люблінянка» з популярним «Центральним баром», кав'ярнею та рестораном.

У 2001-2002 рр. нерухомість була викуплена групою Von der Heyden Group. Після проведення ґрунтової модернізації будинок знову впроваджено у вжиток як чотирирівковий Гранд-готель «Люблінянка».

Будинок був збудований протягом 17 місяців на гроші, зібрані з внесків люблінських промисловців. Архітектор Густав Ландау Гутентегер виконував проекти для найбагатших промисловців Лодзі. Там він, зокрема, запроєктував віллу Кіндермана.

Гранд-готель «Люблінянка»
(ul. Krakowskie Przedmieście 56)
www.lublinianka.com
Досконало розташований, старанно відновлений і розкішно обладнаний готель. Варто також відвідати один з найбільш презентабельних ресторанів у місті - «BelEtag», який знаходиться в готелі.

Костел і монастир оо. капуцинів

ЗУПИНКА 7.

Костел і монастир споруджено у 1726-1733 рр. коштом Павла Кароля Сангушки і його дружини Мар'яни з роду Любомирських за проектом Кароля Бая. Збудований у бароковому стилі, костел має однавову структуру з бічними каплицями і вужчою вітварною частиною, яка закінчується місцем для чернеchoго хору. Нава вкрита напівциліндричним склепінням з люнетами. Скромний фасад костелу гармоніює з позбавленим розкоші інтер'єром храму: побілені стіни прикрашають лише дубові вітвари. Бічні зовнішні стіни костелу і монастиря також скромні, без артикуляції.

Варто звернути увагу на неоготичну каплицю Непорочного Серця Пресвятої Діви Марії (добудовану в 1857-1860 рр.) з вирізьбленою у білому мarmorі постаттю Богоматері (твір відомого скульптора В. Олещинського).

Каплиця Непорочного Серця Пресвятої Діви Марії була побудована ймовірно за кошти пожертвовані Ядвігою Бельською, після самогубної смерті її нареченого Володимира Вейсенхофа, що сталася у переддень їх шлюбу. Безпосереднім взірцем для проекту люблінського костелу був варшавський храм капуцинів. Неподалік, на місці, де тепер знаходиться Торговий дім «Сезам», у 1876-1939 рр. стояв готель «Вікторія», з вікон якого Юзеф Пілсудський у 1918 р. виголосував свою промову до людей.

Готель «Європа»

ЗУПИНКА 8.

Будинок готелю «Європа» збудовано у 1865-1867 рр. за проектом губернського архітектора Людвіка Шамоти. Взірцем для люблінського готелю став «Європейський готель» у Варшаві, запроектований Генриком Марконі - визначним представником польського класицизму. Початково він мав також ідентичну назву. Готель споруджено на площі, що належала князям Чарторийським і була викуплена Марціном Кобилінським і аїмом Форштетером. Еклектичний будинок, розташований на розі головної площі, став тоді її головною прикрасою, так залишилось і по сьогодні.

Готель «Європа»
 (ul. Krakowskie Przedmieście 29)
www.hoteleuropa.pl
 Старовинний чотирирізковий готель «Europa» є одним з найбільш розкішніших готельних об'єктів Східної Польщі.

Готель у ті часи імпонував своєю архітектурою та високим стандартом. Вже на той час у будинку були розкішні ванни, а на першому поверсі знаходився ресторан і готельна кондитерська. Підчас військових дій готель був двічі пошкоджений. Проте його вдалося відбудувати, зберігаючи первинний вигляд.

Протягом багатьох років у будинку знаходився Експерсійний Дім, що належав Польському туристично-краєзнавчому товариству (РТТК).

У 90-х роках прийнято рішення про генеральний ремонт будинку, який проводився під наглядом проф. Віктора Зіна. Під керівництвом нового власника АТ «Еурога», будинок отримав новий вигляд і стандарт. Незмінними залишилась форма будівлі, її фасад, планування основної частини інтер'єру з холлом та медальйони, на яких зображено короля Яна III Собеського і Марію Казимиру.

Будинок постав як репліка варшавського «Європейського готелю» і початково мав ідентичну назву. У 1878 р. Якуб Брілянт привіз до Любліна телефон і в готелі «Еурога» здійснив випробування цього винаходу. Згідно з легендою той, хто під медальйонами Яна III Собеського і Марії Казимири присягнув у коханні, а шлюбну ніч провів у поближному апартаменті, той напевно у сімейному житті матиме щастя і добробут.

Театр ім. Юліуша Остерви

ЗУПИНКА 9.

Театр ім. Юліуша Остерви було побудовано 1886 р. за проектом Кароля Козловського. Будівництво тривало лише два роки. Театр постав унаслідок ініціативи люблінської інтелігенції, підприємців, купців і місцевих землевласників: «Любліняни - собі». Його збудовано виключно на кошти зібрані з громадських внесків.

Під час Першої світової війни театр протягом короткого часу виконував функцію військового госпіталю. Поновне відкриття відбулося у 1915 р., а у 1921 р. Міська Рада викупила будинок у цивільного товариства. У 1939 р. театром заволоділи німці, до 1941 р. тут виступали німецькі фронтові театри. У 1949 р. театр удержавлено (на той час він залишався останнім недержавним театром в країні). Саме тоді йому і надано ім'я Юліуша Остерви.

Будинок театру споруджено у італійсько-французькій конвенції неоренесансу. У силуеті будинку можна побачити класичні

елементи. Завершені півколом великі вікна мають виразний ключ або ж обрамлені парою колон і увінчані трикутним тимпаном. Двері також завершено півкруглими арками. Увагу привертає широкий карниз,

Інституційні театральні традиції Любліна сягають XVI ст., коли засновано шкільний театр у єзуїтській колегії.

Юліуш Остерва виступав на сцені театру у 1915-1933 рр. Тут починали свою театральну кар'єру Веслав Міхніковський, Ян Махульський, Зоф'я Куцувна, Станіслав Мікульський.

У 2006 р. міністр культури і національної спадщини Казімеж Міхал Уяздовський нагородив театр Золотою медаллю «За заслуги в культурі Gloria Artis». У 2012 р. Театр отримав сертифікат «Місця, приязного для сеньйорів». У Любліні знаходиться Приватне училище вокально-акторського мистецтва «Qurtyna», у якому ведеться навчання в рамках двох спеціальностей: акторської і акторсько-вокальної.

під яким між поверхами побачимо фриз з тригліфами. У середині слід уважніше придивитися оздобленій глядацькій залі з циркульною стелею із декоративними елементами. Посередині зали підвішена показна, багато здоблена люстра. Цікавими також є різьблені балюстради лож та балконів у головній залі.

Міжнародний фестиваль «Театральні конфронтації» (www.konfrontacje.pl) започатковано у 1996 році з ініціативи представників люблінського театального середовища. В рамках Фестивалю можна познайомитися з досягненнями найцікавіших театральних особистостей, які репрезентують нові способи розуміння театру. «Театральні конфронтації» супроводжує також низка додаткових заходів, зокрема, кіно-цикл, концерти, виставки і цикл зустрічей та дебатів з митцями.

Фестиваль театрів Центральної Європи «Сусіди» (www.festiwal-sasiedzi.eu)

Це щорічна зустріч театральних традицій країн, які творять регіон Центрально-Східної Європи. Його метою є популяризація художньої діяльності держав-сусідів Польщі. Фестиваль відкрито як для професійних театрів, так і для незалежних і альтернативних колективів. Цей театральний захід збагачують концерти, вистави і зустрічі з митцями.

Карнавал циркачів (www.sztukmistrze.eu)

Це щорічна літня міжнародна зустріч людей, зацікавлених жонглюванням, фокусництвом, «новим цирком», вуличним театром (як аматорськими так і професійними). Назва заходу пов'язана з постаттю Люблінського фокусника (циркача) - героя книжки нобелівського лауреата Ісаака Башевіса Зінґера.

Кафе «Театральна» (ul. Peowiaków 1)

Виняткова атмосфера, а в меню - вишуканий чай La Via del Te, домашня шарлотка і театральний сирник.

Костел Вознесіння Пресвятої Діви Марії Переможиці і монастир сестер Бригідок

Історія храму сягає кінця XIV століття, коли вдова Войцеха подарувала місту своє майно взамін за побудову каплиці (1396). У 1412 р. Владислав Ягайло передав костел у користування ченцям і черницям ордену св. Бригіди. За його панування храм розбудовано. У будівництві брали участь кнехти - полонені хрестоносці, ув'язнені у Люблінському замку.

Костел з XIV ст. (частина нави та вівтар) приєднано до будівлі, спорудженої коштом Ягайла, а пізніше розбудовано і укріплено. З південного боку до нього прилягають монастирські споруди, перебудовані у XVII ст. Внутрішню частину храму, витриману у готичному стилі, поділено на дві нави.

Загалом костел має типове готичне хрестово-ребристе склепіння, натомість склепіння вівтарної частини прикрашено у стилі раннього бароко часів абатиси Дороти Фірлеювни (1631-1660). На увагу заслуговують фрагменти фресок, які збереглися на горищі костелу. Неоготичне спорядження храму походить приблизно з 1901 р. Лише на спинках і бічних стінках сидінь збереглися з XVII ст. малюнки зі сценами з життя св. Бригіди, виконані Яном Шреттером. Також звертає на себе увагу намальований на дошці образ св. Бригіди з половини XV ст.

Решта монастирських споруд будувалися поетапно - з 1432 р. до кінця XVI ст. тому вони мають характерні риси різних стилів - від готики до пізнього ренесансу.

Монастирський комплекс оточує мур з XIV ст., що зберігся без змін, включно зі стрільницями.

Костел Навернення св. Павла

На місці, де початково стояли дерев'яні будівлі бернардинського монастиря, за згодою короля Казимира Ягеллончика збудовано у 1473-1496 рр. костел з цегли.

У пожежі, яка спалахнула 1557 р., згоріли усі вівтарі та завалилися склепіння. Відбудовуючи костел, збережено планування корпусу. Зовнішні стіни завершено скромним ренесансним карнизом, а кілеподібні абсиди замінено напівкруглими. Король Сигізмунд II Август після завершення наради сейму в справі прийняття Люблінської унії вибрав цей костел (як найбільший з люблінських костелів) і відспівав у ньому гімн подяки Te Deum laudamus.

Після наступної пожежі у 1602 р. костел відбудовано, надаючи йому ренесансних рис

- як зовні так і всередині. Нава та вівтарна частини були видовжені, добудовано також струнку дзвіничку-сигнатурку на гребні даху та високу чотирикутну годинникову вежу на розі з південного боку. Первинну готичну залу було перероблено на базиліку. Також споруджено нові хори. Стіни головної нави завершено арочним фризом і рясно профільованим антаблементом. Декорація склепіння є одним з найкращих прикладів стилю люблінського ренесансу, яка стала взірцем для багатьох інших декорацій.

We wnętrzu świątyni warto zwrócić uwagę na dzieła wybitnych rzeźbiarzy renesansu (Canavesiego) oraz rokoka (Zeisla i Kargera), a także renesansowe stalle w prezbiterium, ławki i konfesjonały w nawie głównej.

У 1732-1733 рр., завдяки підтримці, зокрема, краківського каштеляна Юзефа Потоцького, костел у черговий раз відреставровано. Тоді з'явився новий орган і вівтар, розташований біля першої колони з південного боку. Під час наступного ремонту костелу, який відбувся у 1827 р., фасад перероблено у дусі неокласицизму.

Унаслідок розпачої у 1954 р. реставрації реконструйовано дзвіничку-сигнатурку на східному гребні даху. Проведено також реконструкцію ренесансної бані каплиці Матері Божої Ченстоховської (давніше - св. Текли).

Нині, окрім класичного фасаду, костел репрезентує стиль так званого люблінського ренесансу. В середині храму варто звернути увагу на твори знамих скульпторів ренесансу (Канавеси) та рококо (Зейсля і Каргера), а також на ренесансні сидіння у вівтарній частині, лави і сповідальниці головної нави.

У архіві поряд з актами, що стосуються понад 100-річного періоду функціонування парафії, зберігаються цікаві хроніки, найстарша з яких походить ще з часів діяльності бернардинців: 1440-1859.

У зв'язку з пожертвою на будівництво монастиря повсталала легенда про скриню з золотом, що знаходиться у бернардинців (див. Ягеллонський маршрут Люблінської унії, Зупинка 6).

У святині знаходяться реліквії, зокрема, Войцеха Очка - лікаря Сигізмунда Августа, Стефана Баторія і Сигізмунда III.

У престолі вівтаря св. Валентина знаходяться мощі цього єпископа, який жив у III ст.

Варто побачити фонтан на площі Свободи (plac Wolności) з бронзовою мініатюрою, що зображує неоготичну водогінну вежу, збудовану на цьому місці у 1899 р.

Костел і монастир місіонерів

Монастирський комплекс оо. Місіонерів споруджено на початку XVII ст., після чого він неодноразово розбудовувався. Нині тут знаходиться Митрополітичеський духовна семінарія. Це одна з найцікавіших сакральних споруд першої половини XVIII ст. у Польщі і найважливіший приклад архітектури того періоду у Любліні.

Будівництво костелу підтримали фінансові пожертви краківського єпископа Теодора Потоцького, познанського єпископа Бартоломея Тарла, Яна Тарла - підстоля Великого Князівства Литовського, меншою мірою Кароля Розвадовського - площького підчашого, а також пожертви шляхти та люблінських міщан.

Храм побудовано у 1719-1736 рр. ймовірно за проектом придворного архітектора Єлизавети Сенявської Джованні Спацціо. Костел представляє собою орієнтовану на схід центрально-видовжену споруду, збудовану на плані грецького хреста, вписаного у квадрат.

Зі східного боку добудовано квадратний презбітерій, а з західного - неглибоке заглиблення, у якому знаходиться притвор і хори. Місце перетину нави і трансепту акцентовано світловим ліхтарем, який ховається у даху купола.

Оздоблення костелу, що походить з XVIII ст., неоднорідне. Одразу після закінчення будівництва у майстерні Яна Еліаша Гофмана

з Пулав виконано три подібні до себе вівтарі: головний і два трансептні. Натомість, амвон і вівтар навпроти нього походять з пізнішого періоду, ймовірно з 60-х років XVIII ст. (тір Себастьяна Зайселя).

У презбітерію знаходяться пізньобарокові лави. З боку презбітерію до костелу прилягає кам'яна каплиця у неоготичному стилі (1890). У каплиці служиться візантійсько-українська літургія, там знаходиться сучасний іконостас, автором якого є Єжи Новосільський.

Серед монастирських будинків на особливу увагу заслуговує колишній палац Любенецьких і Сухорабських, споруджений у 2-й половині XVI ст., а потім перебудований у половині XVII ст., прикрашений унікальним фризом із зображенням польських королів і князів. Решта монастирських крил постала у 40-х роках XVIII ст. і у 1908 р.

Нащодень особи з-поза семінарії не мають доступу до об'єкту, але кілька разів на рік з різних нагод його відкривають для відвідувачів.

Архікафедральний собор і Тринітарська вежа

ЗУПИНКА 13.

Архікафедральний собор у Любліні є одним з перших барокових об'єктів у Польщі. Спочатку це був костел єзуїтського монастиря. Він будувався у 1586-1604 рр. і 1617 р. за проектом Джованні Марія Бернардоні і Джузеппе Бріціо, на кошти Бернарда Мацейовського і Андрея Тенчинського.

Це костел типу однонавної базилики з низкою каплиць по обох боках. У фасаді костелу від початку було дві вежі (але ширші і більші ніж зараз), які знищила пожежа у першій половині XVIII ст. З 1805 р., а фактично з 1818 р., він має статус кафедрального собору, оскільки до цього храм не використовувався через суперечку з його попередніми власниками - тринітарським орденом.

Інтер'єр храму з бочковими склепіннями, які зміцнюються гуртами, має бароковий характер. Головний вівтар з XVII-ст, виконаний з чорної ліванської груші за гроші з пожертви Яна Миколая і Софії з роду

Тенчинських. У презбітерії знаходяться картини («Тайна вечерея» і «Бенкет Ірода») приблизно з 1667 р. пензля бернардинця Францишка Лекшицького. Відвідуючи собор

варто звернути увагу на найстаршу пам'ятку - бронзову хрещальницю з XIV століття, перенесену сюди з демонтованого фарного костелу св. Михаїла. На ній видніється чорний напис старонімецькою мовою: *Hilf God Maria Berod*, а з другого боку напис латиною: *Ave Maria gratia plena*.

У лівій наві у бічному вівтарі висить образ Божої Матері «Плачучої» (копія образу з Ясної Гори) пензля проф. Болеслава Рутковського, знаний внаслідок так званого «люблінського чуда», коли в 1949 р. образ почав «плакати».

З північного боку презбітерія знаходиться каплиця Трибунальського хреста, перенесеного сюди з фарного костелу після його демонтажу. А з північного боку до нього прилягає каплиця Пресвятої Діви Марії, пізньобароковий інтер'єр якої був доповнений перенесеним з фари вівтарем, виконаним у 30-х роках XVIII ст. скульптором Яном Еліашем Гоффманном.

Варто також придивитися розписам з прекрасними мотивами ілюзійністичної архітектури, як наприклад, портали ніши, вікна, балкони і галереї. Композицію фресок доповнюють орнаментальні і декоративні елементи (флористичні і геометричні) і вазони. У фресках використані теплі, лагідні відтінки. Варто ще згадати про розписи, стін зали капітули і акустичної каплиці, автором яких також був Юзеф Майер.

Відвідуючи люблінський собор, слід спуститися до крипти, де поховані заслужені достойники Церкви.

Уваги варті також хори, розташовані при західній стіні костелу. Особливим архітектурним елементом інтер'єру є орган - потужний інструмент, що нараховує 50 регістрів і 4 тисячі труб, виконаний у 30-х роках XX ст.

Кафедральний собор займає поверхню 3600 м², а його кубатура становить приблизно 37 500 м³.

Акустична каплиця - ще одне місце у соборі, яке варто відвідати. Постаła вона 1752-1754 рр. Проектант Францишек Козьмінський використав ефект свідомого добору форми кривини склепіння таким чином, що голоси, відбиваючись від одного кутку, потрапляють у другий.

Після знищення каплиці під час II світової війни її докладно відтворено зі збереженням усіх акустичних властивостей. Проект був опрацьований Чеславом Дорією-Дерналовичем, а обчислення виконав проф. Ян Микусинський.

Тринітарська вежа

На місці, де зараз стоїть неоготична вежа, у середньовіччі знаходилася невеличка фіртка в оборонних мурах міста, яку під кінець XVI ст. перебудовано на браму.

Вежу збудовано на плані квадрату; нижня частина цегляна, верхня - з дерева. У нижній частині знаходиться прохід з арочним склепінням. Вежа у її сучасній формі є твором Антоніо Корацці і походить з 1821 р.

Під Тринітарською брамою, на розі вулиць, лежить «камінь нещастя», з яким пов'язана легенда. Ціла історія почалася від дивної події, коли одна жінка несла чоловікові суп до праці і спіткнувшись, вилила суп на камінь. Як кажуть люди, прибігла тоді згряя собак, щоб вилізати розлитий суп. Невдовзі після цього собаки здохли. Тоді мешканці пригадали, що власне на цьому непоказному камені міський кат відтинав голови засудженим доки одного разу не дійшло до пролиття невинної крові. Багато разів камінь приносив смерть тому, хто торкнувся його долонею або босою ногою. Отже, краще подивитися на нього здалеку.

Дитячий театр ім. Г. К. Андерсена
(ul. Dominikańska 1)

У театрі грають досконалі спектаклі, що привабують малого глядача у вир забави.

Katie's Cupcake (ul. Bernardyńska 12)
www.muffiniarnia.com.pl

Тут Ви можете скуштувати надзвичайно смачні маффіни, кекси та інші ласощі - з неповторними декораціями.

Ринок Старого міста

Ринок Старого міста - це особливе місце. Закладений на плані близькому до квадрату. Межі Ринку були визначені після отримання містом Магдебурзького права. Його неправильна форма, що нагадує трапецію (зі сторонами 62 м і 72 м) є наслідком розташування площі на вигині стародавніх валів. Відвідуючи Ринок, варто придивитися кам'яницям, які його оточують.

У низці будинків західної частини Ринку знаходиться кам'яниця Кленовича (№2). Кам'яниця №5, що належала колись до родини Конопниць, тут колись знаходилася канцелярія члена міської ради - Мацея Зесса. На початку вулиці Рибної знаходиться Рибна брама, названа так, оскільки провадила до площі, на якій торгували рибою. Брама з'єднує два сусідні будинки.

Неподалік Ринку знаходиться найстаріший після краківського театр у Польщі - Старий театр (1823) (ul. Jezuitska 18). Щоб відвідати Старий театр (глядацький зал, куліси театру та археологічну виставку, експоновану у фойє) в організованих групах від 5 до 15 осіб, необхідно попередньо забронювати термін за номером телефону +48 81 466 59 25, або електронною адресою: zwiedzanie@teatrstary.eu

Східна забудова Ринку включає один з найбільш знаних будинків - кам'яницю Любомельських (№8), якою вони володіли від початку XVI ст. На порталі зберігся гмерк (родинний знак) Задора, на якому видіють дата «1540» і напис «Jan Lubom». Знищену під час пожежі в місті (біля 1580 р.) кам'яницю відбудовано і прикрашено унікальними у масштабі всієї Польщі розписами на світську тематику, які знаходяться у погребі, призначеному для зберігання вина. Десять образів, розташованих на стінах, витяжці каміну і склепінні, містять численні алюзії до античної культури (міфології, літератури) та світського життя доби Ренесансу. На вул. Золотій 2 знаходиться кам'яниця, де у 1899-1934 рр. мешкала поетка Францишка Арнштайнова (авторка віршів про Люблін).

Галерея-підвал «Під фортуною» (Piwnica Pod Fortuna) у будинку Любомельських (Rynek 8) www.piwnica.lublin.eu
 У підвалах кам'яниці Любомельських можна подивитися мультимедійну виставку, яка використовуючи найновіші засоби, переносить нас у минуле - у часи розквіту міста. Виставка охоплює десять залів - у дев'яти з них знаходиться сучасна експозиція, що складається з мультимедійних презентацій та експонатів, які знайомлять відвідувачів з історією Любліна. Десята зала - це старовинний винний погреб, стіни якого вкриті ренесансними розписами. Екскурсії проводяться щоденно в год. 11.00-19.00 (триває близько 1,5 год.)

У східній частині, за адресою Ринок 9 (ul. Rynek 9), міститься перебудована у ренесансному стилі кам'яниця «Під левами». Назва походить від кам'яних левів, які її оздоблюють.

З огляду на маньєристичний декор фасаду, однією з найкращих пам'яток міста вважається кам'яниця родини Конопницьв (Ринок 12).

На так званому «боці Венявського» першим будинком є готична кам'яниця з номером 14. Наступний будинок (Ринок 16), з огляду на те, що його прикрашає фриз з фігурками музик, називають «кам'яницею музик». Вона колись була власністю Станіслава Менжика, члена люблінської Ради міста. Цей будинок присвячено Янові з Любліна - автору Органної табулатури - найбільшої у XVI ст. в Європі збірки пісень і танців для органу.

Кам'яниця Венявських (з номером 17) була у 1834-1849 власністю Тадеуша Венявського, доктора медицини і хірургії. Саме в ній народився визначний скрипаль Генрик Венявський (1835).

Поряд з вул. Бравовою знаходиться наріжна кам'яниця, яку з огляду на декор фризу називають «кам'яницею цукерників». Нині тут знаходиться ресторан «Чортова лапа» («Czarcia Łapa»).

Базиліка св. єпископа-мученика Станіслава і домініканський монастир

Після прибуття у Люблін домініканці, ймовірно, зайняли вже існуючий ораторій Святого Хреста (згідно з переказом Яна Длугоша), натомість новий костел вибудували у 1342 р. на кошти, пожертвовані Казимиром Великим. Монастир поставав поступово: у 1342 р. побудовано східне крило, перебудовано наприкінці XVI ст., решту крил збудовано у 1635-1670 рр. Історія костелу пов'язана з реліквією Святого Хреста, яка знаходилася в ньому до 1991 р.

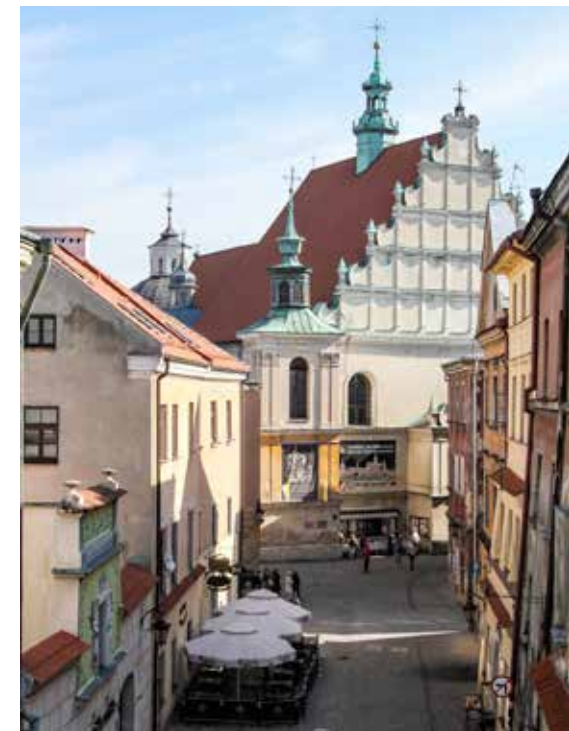
Можна припустити, що нові будинки поглинули старіші об'єкти: ораторій Святого Хреста (на місці презбітерія) і вежу, у якій знайшов притулок мазовецький князь Конрад II під час битви за Люблін. Костел має риси, характерні для, так званого, люблінського ренесансу. Це стосується, зокрема, оздоблення верхівки фасаду та склепінь.

Тринавовий домініканський костел має видовжений презбітерій, висота і ширина якого є такими самими як головна нава.

Південна нава закінчується квадратною каплицею Фірлеїв, яка на загальному тлі виділяється величенькою банею з декоративним ліхтарем. Північна ж нава закінчується каплицею Покрови Божої Матері, а розташована за презбітерієм каплиця Тишкевичів виконує роль ораторію.

У готичній трапезній на першому поверсі монастиря, згідно з монастирським переказом, підписано у 1569 р. Люблінську унію. У костелі і надалі знаходиться реліквія Древа Хреста Господнього (перша була вкрадена у 1991 р., а нинішня - це дар нідерландських ченців)

Всередині храму варто звернути увагу на головний вівтар, виконаний у 1794 р., який відділяє наву від ораторію. Деякі вівтарні скульптури, а також два амвони, розміщені симетрично поряд з презбітерієм, що походять з 60 років XVIII ст., приписуються Себастьяну Зейселю. У бічних навах на стінах можна побачити чудові картини на домініканську тематику, зокрема, зображення чуда, пов'язаного зі спробою крадіжки

реліквії Святого Хреста, вчиненої гданським купцем Генриком у 1434 р. Подія зображена на тлі панорами Любліна з половини XVII ст.

Ресторан «Магія»
(ul. Rybna 1/Grodzka 2) www.magia.lublin.pl

Смачна кухня та оренда квартир з кухонною нішею і ванною - це ідеальна пропозиція для тих, хто шукає незалежності та комфорту.

Переказ про Древо Хреста Господнього у домініканців

«Найбільша у католицькому світі частка Древа Хреста Господнього, що зберігається у домініканському костелі, спричинила багато подій, які мали вплив на історію Любліна. УХ ст. велика княгиня Анна, дружина київського князя Володимира, не хотіла виїжджати з Константинополя, поки не отримала з царської скарбниці Святого Древа. Кілька століть по тому київський князь Іван подарував цю реліквію єпископу Андрію. Єпископ по дорозі до Кракова затримався у люблінських домініканців. Тоді Бог у простий і виразний спосіб виявив Свою волю: коли єпископ хотів рушити у дальшу подорож, коні перестали слухатися, доки скриню з реліквією не зняли з возу. Андрій зрозумів сенс цієї події і залишив Святе Древо у Любліні (...)»

Люблінський замок

Замок, на той час ще дерев'яний, споруджено у XII ст., потім у другій половині XIII або на початку XIV ст. добудовано кам'яну оборонно-житлову вежу, так званий донжон. Це був перший кам'яний об'єкт на замковому пагорбі. За панування Казимира Великого побудовано кам'яний замок, оточений оборонним муром з брамою на західному боці. У замку під опікою Яна Длугоша виховувалися сини Казимира Ягелонського.

Біля 1520 року, за часів Сигізмунда Старого, відбулася перебудова замку на королівську резиденцію у ренесансному стилі; тоді повстало двоповерхове західне крило, натомість решта крил, донжон і північну вежу прикрашено аттиками.

У 1569 р. під час засідань сейму тут підписано Люблінську унію. Значних пошкоджень замок зазнав у 1655-1657 рр., коли його окупували шведські, угорські та московські війська. У 1824-1826 рр., за проектом Яна Стомпфа, було споруджено нову неоготичну будівлю, призначену на кримінальну в'язницю Конгресового Королівства. Цю функцію замок виконував протягом 128 років.

Під час II світової війни в замку функціонувала в'язниця гестапо, а після визволення з-під

гітлерівської окупації, у серпні 1944 р., політична карно-слідча в'язниця. Ліквідовано в'язницю у 1954 р., а від 1957 р. замок став головною садибою Люблінського музею.

Будівля замку, прямокутна у плані, має внутрішній двір. Про неоготичний стиль, у якому збудований замок, свідчать характерні для нього деталі, зокрема вікна, закінчені гострою дугою, а також, так звані, зубці на мурях.

Романський донжон

Донжон (головна вежа замку) є однією з найстаріших пам'яток на Люблінщині. Усередені мури триповерхової вежі завтовшки до 3,4 м, пробігають спіральні сходи. Нижню частину муру споруджено з ламаного вапняка, верхню - з цегли. Зубці, що увінчують башту, походять з XIX ст. Варто звернути увагу на біфоріум (аркадне вікно) на найвищому поверсі.

праць на Замковому пагорбі (кінець XIX ст.) у каплиці опущено рівень презбітерія, а колишній вхід перетворено на вікно. Головний вхід, який сполучав каплицю з в'язницею, відтоді знаходиться у її південній стіні.

Каплиця Святої Трійці

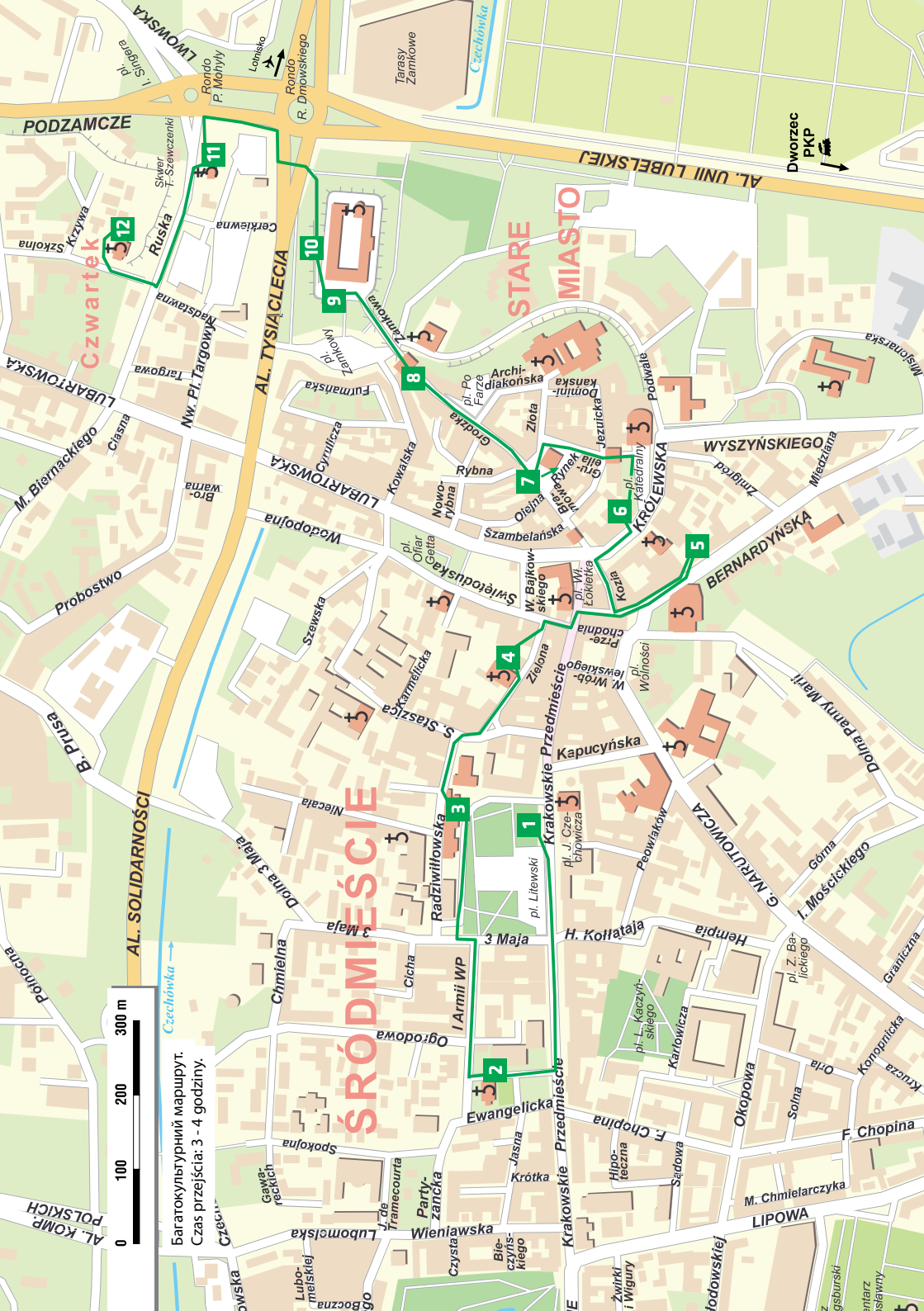
Це одна з найцінніших пам'яток середньовічного мистецтва у Польщі. Перші згадки про каплицю Святої Трійці походять з 1326 р. Внутрішні стіни каплиці покриті візантійсько-руськими фресками, датованими 1418 роком.

Під час обговорення справи польсько-литовської унії в Любліні 1569 р. каплицю відвідали найважливіші представники Польщі і Литви, а також послі інших європейських країн. Після спорудження на замковому пагорбі в'язниці (1824-1826) південний бік каплиці сполучено з двоповерховим крилом новопосталого будинку, натомість її внутрішні стіни з прекрасними розписами вкрито тиньком. Лише у 1899 р. люблінський художник Юзеф Смолінський наново відкрив забуті фрески. Під час будівельних

На Замковій площі можна скуштувати одне з найсмачніших морозив у Любліні, а у холодніші дні варто спокуситись на Бельгійські вафлі (гофри).

Баğatокультурный маршрут

Люблін, зі своїм особливим кліматом та своєрідною красою, значно відрізняється від решти польських міст. У жодному з них не перетиналося так багато релігій, стилів і культур.

У люблінському регіоні, як і в самому Любліні, протягом віків поряд жили поляки, євреї, українці, німці, цигани, росіяни, греки, італійці та представники інших народів. Це було місце, де зустрічалися західна і східна культури. Поряд з численними католицькими костелами тут споруджувалися церкви, синагоги і молитовні дома (збори) різних протестантських течій. Власне географічне положення на кордоні польських етнічних земель сформувало баğатокультурний характер Любліна, а також вплинуло на факт, що місто стало великим осередком торгівлі, розташованим на перетині важливих торговельних шляхів. Все це створило клімат міста, яке поєднало толерантність та розуміння інших з патріотизмом.

Усі місця, через які проходить даний маршрут, віддзеркалюють баğатокультурний характер міста і репрезентують найважливіші елементи люблінської культурної, соціальної та релігійної мозаїки.

Пам'ятник Люблінської унії

Пам'ятник знаходиться на Литовській площі, назва якої походить від місця стоянки литовських послів під час Люблінського сейму у 1569 р. Саме тут під час Сейму король Сигізмунд Август приймав від прусського герцога Альбрехта Фридриха Гогенцоллерна присягу, описану Яном Кохановським у поемі «Прапор або Прусська присяга».

Перший пам'ятник поставлено ще за часів панування короля Сигізмунда Августа - він знаходився перед фасадом костелу боніфратрів. На початку XIX ст. пам'ятник був знищений під час демонтажу будівель монастиря боніфратрів та спорудження у цьому місці плацу для муштри. Сучасний пам'ятник було споруджено у 1826 р. за розпорядженням Станіслава Сташіца. Він має форму високого 13-метрового чавунного обеліску на п'єдесталі, лицьованого гранітними плитами. Фронт постаменту прикрашають написи з мосяжних літер та барельєф роботи Павла Малінського з зображенням двох жінок, які символізують

Польську і Литовську держави. Вони протягують одна одній праві долоні, а між ними знаходяться щити з гербами обох країн.

Унія, яка поєднала Польське королівство і Велике князівство Литовське, була підписана 1 липня 1569 р. у королівському замку в Любліні. Повстав один державний організм - Річ Посполита двох народів, під владою одного монарха. Річ Посполита, що існувала до часу поділів, займала площу понад 800 тисяч кв. км. Закордонна політика і грошова одиниця були спільними, натомість адміністрація, скарбниця, військо та судова система - окремими.

У музеї в Люблінському замку знаходиться визначний твір Яна Матейка «Люблінська унія».

Лютеранська кірха Святої Трійці

Під час двох світових воєн втрачено багато цінних предметів, які мала парафія (зокрема, золота таріль для євхаристійного хліба з 1618 р., дискос з 1740 р. із вигравіруваними ініціалами дарувальника, потир і коновка для вина, а також посудина для оплатків із зображенням виноградної лози). Збереглися красничий вітварний хрест та вітварне накриття з XVII ст., виконане з білого атласу. Варто також звернути увагу на багато гаптоване покриття на вітвар (XIX ст.), на якому зображено сцену Преображення Господнього на горі Фавор. У наві зберігаються численні вмуровані епітафії не лише пасторів, але також заслужених лютеран Любліна. У кірсі знаходиться найбільше у Польщі (і одне з найбільших в Європі) зібрання надгробних таблиць з епітафіями, виконаних з міді, мосяжу та заліза.

25 серпня 1784 р. король Станіслав Август Понятовський видав дозвіл на будівництво кірхи, яку згідно з тогочасним правом розташовано на відстані 200 ліктів від найближчого римо-католицького костелу. Будівництво храму за проектом Фридриха Зільхерта тривало три роки, а нагляд над ним вів пастор Тобіаш Баух. У листопаді 1788 р. тут відбулося перше богослужіння. Усереднені кірхи знаходиться перенесений сюди під кінець XVIII ст. з молитовного дому в Пясках пізньобароковий вітвар роботи Флаглера з подвійною картиною майстра німецької або голландської школи 1628 р., яка представляє Розп'яття і Тайну вечерю. Також варто звернути увагу на портрет Станіслава Августа Понятовського з кінця XVIII ст. та амвон перенесений з Пясків.

У Люблінському регіоні лютеранські громади функціонували від половини XVI ст. Перший храм побудовано у Любліні. Під час заворушень у 20-30-х роках XVII ст. його перенесено до Пясків. Біля 1649 р. там заклали молитовний дім кальвіністи, а біля 1650 - лютерани. Лютеранський збір функціонував у Пясках ще на початку XIX ст. Лютеранські молитовні дома діяли також у кількох інших місцевостях люблінського регіону, зокрема, у Яновцю над Віслою, Бельжичях, Ополю, Ключковицях, Любартові.

Spinacz Cafe (ul. Ewangelicka 6)
Затишна кав'ярня у жаркі дні пропонує «огіркову прохолоду» або фруктову тартинку.

Cent Hostel (ul. Ewangelicka 6)
Небанальне оточення і високий стандарт послуг за поміркованою ціною.

Палац Любомирських

Палац Любомирських знаходиться між палацом Чарторийських і Губернським палацом. У XVI ст. тут стояв ренесансний оборонний двір Фірлеїв. Наступними його власниками стала родина Острозьких, а у 1683 р. після шлюбу Теофілії Людовіки Острозької з Юзефом Карлом Любомирським він перейшов до Любомирських. Наприкінці XVII ст., за участю архітектора Тильмана

уряду. У 1822 р. намісник Польського королівства ген. Юзеф Зайончек призначив палац на резиденцію Комісії Люблінського воєводства. Внаслідок перебудови за проектом Яна Стомпфа будинок підвищено ще на один поверх і добудовано бокові павільйони, які надали цілому ансамблю неокласичний характер. Пожежа 1829 р. пошкодила палац, але було прийнято рішення про його відбудову. Генрик Марконі, головний архітектор, який займався перебудовою палацу, надав йому неоренесансний характер з елементами ампіру у центральному ризаліті. Тоді ж усунуто третій поверх, натовість вежі з часів Яна Стомпфа залишилися. Нині у палаці міститься факультет політології Університету ім. Марії Кюрі-Скłodовської (UMCS).

Гамерського, палац перебудовано у стилі барокової резиденції. Наступний власник Карл Сангушко і його дружина Марія Анна з роду Любомирських постійно мешкали у Любартівській резиденції, а нежилий палац поволі руйнувався. Частково знищений будинок у 1801 р. купив бургомістр Любліна Беньямін Фінке і передав його у ласність

Литовську площу створено у 20-х роках XIX ст. для проведення військових парадів. Нині вона є центральною площею Любліна, де відбуваються державні церемонії, святкування, а також різноманітні культурні заходи.

Колишня грецька церква

Будівля, яка нині виконує функцію ректорського костелу, початково була православною церквою. Її споруджено у 1790 р. на підставі привілею, наданого у 1786 р. грецьким купцям. У той час вона знаходилася у юрисдикції Константинопольського патріархату.

У 1833 р. будівлю відновлено і розбудовано, а в 1857 р. була споруджена дзвіниця. У той час парафія ввійшла до складу Російської православної церкви. Після Першої світової війни державна влада передала будівлю у власність католицької церкви.

Церкву побудовано на плані прямокутника. Усередині вона має вигляд зали, позбавленої артикуляції та архітектурних декораций. Фасад церкви та дзвіниці мають риси церковної архітектури XIX ст. Характерні декоративні елементи дзвіниці - арочні заглиблення та вікна з поділом на дві частини, так звані біфорії.

Після підписання польсько-литовської унії Люблін став одним з найважливіших міст розлогої польсько-литовської держави, розташованим у її географічному, економічному і політичному центрі. Від 1448 р. аж до кінця XVI ст. у Любліні щорічно відбувалися чотири великі ярмарки (кожної пори року), на які з'їжджалися російські, вірменські, грецькі, німецькі, французькі, голландські та англійські купці. Головним місцем для торгівлі була тоді площа Ринок, а також околиці Краківської брами, домініканського костелу та Рибна площа (plac Rybny).

Комплекс економічних шкіл ім. Августа і Юліуша Феттерів

ЗУПИНКА 5.

Історія школи сягає 1866 року, коли купецька громада міста Люблін заснувала недільну Торгівельну школу. Проте ідея створення школи народилася раніше, ще у 1860 р. Після багатьох старань школа була відкрита 5 серпня 1866 р. як 4-літня недільна Торгівельна Школа. З 1902 р. діяла також денна 7-річна Торгівельна Школа купецької громади міста Любліна. З вересня 1904 р., у зв'язку зі зростом кількості учнів, тривала підготовча праця для спорудження нового будинку школи.

Тоді повстало Товариство допомоги Торгівельній школі, яке зайнялося збиранням коштів для покупки ділянки та будівництва.

Завдяки товариству, а також активності її голів: Мечислава Вольського, а особливо, Августа та Юліуша Феттерів, збудовано

розкішний будинок на вул. Бернардинській. 5 вересня 1906 р. у новому будинку почалося навчання. Торгівельна школа була першою - після 1905 р. - польською школою у Польському Королівстві.

У 1928 р. школі присвоєно імена її заслужених співорганізаторів та опікунів - братів Августа і Юліуша Феттерів. З 1974 р. школа функціонує під назвою Комплекс економічних шкіл ім. А. і Ю. Феттерів. (Див. Зупинку 8 Маршруту відомих люблінян)

? Карл Рудольф Феттер (1810-1883), який народився у Познані в незаможній німецькій родині протестантів, був тим, хто заклав підвалини фінансового добробуту Феттерів. Вже у 16 років він працював у пивоварні. Замолоду виїхав з родинного міста і у 1829 р. почав працювати у Варшаві. Він із запалом освоював професію пивовара та дистильатора. У 25 років він переїхав до Завєпшиц, де провадив фабрику портера і лікерів. У 1844 р. Карл Феттер купив монастирський комплекс реформатів на вул. Бернардинській у Любліні і через два роки розпочав тут варіння баварського пива, а пізніше дистиляцію горілки. Карла Рудольфа Феттера поховано у протестантській частині цвинтаря на вул. Липовій (ul. Lipowa) у Любліні.

Кафедральна площа

У місці, де зараз розташована Кафедральна площа, знаходилися будівлі єзуїтської колегії. Архітектурний ансамбль колегії, в тому числі костел (що нині є люблінським кафедральним собором), споруджено за проектом італійських архітекторів, єзуїтів - Джованні Марії Мернардоні та Джузеппе Бріччо. Велика пожежа 1752 р. знищила костел і частину колегії. Ґрунтовна реставрація храму тривала кілька років і закінчилася у 1757 р., після того як Юзеф Майєр, надвірний художник Августа III Саса, прикрасив весь інтер'єр вишуканими фресками. Підпис художника і дату «1757» можна побачити на склепінні притвору. Після 1818 р. у костелі провадилися реставраційні праці під керівництвом італійського архітектора,

Архієпископський музей релігійного мистецтва (Тринітарська вежа)

Особливий настрій інтер'єру вежі підкреслює вистава творів сакрального мистецтва, експресія яких підсилена світлом та музикою. На Тринітарській вежі знаходиться оглядовий майданчик, з якого відкривається прекрасна панорама міста.

Кафедральний собор Відвідати і оглянути собор можна у будні дні крім годин, у яких відбуваються богослужіння.

представника пізнього класицизму, Антоніо Карацці, який на базі давньої великої монастирської брами збудував вежу, надаючи їй неоготичної форми. Пізніше цю вежу названо Тринітарською. Цей же італійський архітектор перебудував фронтон храму, а перед його входом спорудив класицистичний шестиколонний портик. Всередині храму також проводилися реставраційні праці (1874-1878), під час яких були відновлені фрески Майєра. (Див. Зупинку 13 Маршруту пам'яток архітектури)

Фрески Люблінського собору є найбільш вдалим твором Майєра у Польщі, а також найкращим прикладом настінного живопису епохи зрілого бароко на Люблінщині. Ранньобароковий інтер'єр часів будівництва костелу зберігся у північній каплиці, до якої не дісталася пожежа 1752 р. З того ж періоду походить головний вівтар.

Ринок старого міста

Ринок старого міста - це особливе місце. Будучи центральною частиною Любліна, він є ідеальним місцем для прогулянок і відпочинку. Варто уважно придивитися до старих будинків, які оточують Ринок. Ми побачимо суміш різних стилів: готики, ренесансу, бароко і класицизму. (Більш докладний опис деяких з цих будинків див. у тексті Зупинки 14 Маршруту пам'яток архітектури).

Ягеллонський ярмарок (www.jarmarkjagiellonski.pl)

Літня циклічна подія, ідея якої походить від славних люблінських ярмарків на зламі XV і XVI ст. Це своєрідне поєднання культурних заходів з представленням рукодільних і ремісничих виробів традиційних майстрів, зокрема з Польщі, України і Білорусі. Під час ярмарку відбувається лицарський турнір, на якому можна побачити докладно відтворені лицарські ритуали.

Територіальні зміни за часів Ягеллонів, а також релігійна свобода у тогочасній Польщі і факти переслідувань на заході Європи спричинили зміну етнічного і релігійного складу населення. Польща, яка раніше була переважно моноетнічною католицькою країною, під час правління Ягеллонів стала багатонаціональною державою, а Люблін став вузлом, що сполучав Литву і Русь з Польщею. Золотий вік Любліна почався у другій пол. XV ст. Місто було тоді одним з найбільших центрів міжнародної торгівлі. З 1448 р. і до кінця XVI ст. на Ринку відбувалися ярмарки, на які з'їжджалися руські, вірменські, грецькі, французькі, голландські і англійські купці. Ярмарки почали втрачати своє значення під кінець XVI ст., а війни XVII ст. поклали край золотому вікові Любліна.

Зачарований Люблін - Фестиваль оповідачів (www.opowiadacze.teatrnn.pl)

Циклічна літня подія, організовувана Центром «Брама Гродська - Театр NN», яка у цікавій формі популяризує легенди і народні перекази люблінського регіону. Захід адресовано насамперед дітям.

Гродська брама

Брама служила проходом до єврейського міста, своєрідною межею між двома світами - християнським та єврейським. Її також називали Єврейською брамою. Це була одна з двох головних брам міста в оборонному мурі і постала вона у тому ж часі, що й сама мур. Дванадцятиметрова на той час брама мала чотирикутну, двоповерхову форму, з бійницями і охоронялася вартовими. Між замковим пагорбом та Гродською брамою до XVII ст. існував міст, який піднімався і опускався за допомогою «журавля», пізніше

Люблінське підземне місто (вхід біля Коронного трибуналу)

Приблизно 280-метровий туристичний маршрут, що проходить під площею Ринок та будинками старого міста, дасть Вам змогу познайомитися з минулим Любліна. Час проходження маршруту: близько 45 хв., температура: 7-12°C

брами знаходиться Центр «Брама Гродська - Театр NN». Поряд з брамою, на вул. Підвалля (ul. Podwale), стоїть постійно запалений ліхтар, який у символічний спосіб нагадує про давнє єврейське місто.

Центр «Брама Гродська - Театр NN» (ul. Grodzka 21)

Діяльність «Театру NN» пов'язана із символічним та історичним значенням місця, де він розташований, - Гродської брами, а також особливим положенням Любліна на перетині культур, традицій і релігій. Засновники театру реалізують заходи соціального і освітнього характеру. У Центрі можна оглянути постійну виставку «Портрет Місця», яка представляє давній польсько-єврейський Люблін.

У будні дні з 9:00 до 15:00 працівники центру проводять екскурсії по виставці.

її демонтували, а рів засипали. У 80-х роках XVIII ст. браму перебудовано за проектом королівського архітектора Домініка Мерліні (творця палацово-паркового ансамблю Варшавських Лазенок). На фасаді брами від вул. Гродської можна побачити дату закінчення праць. У міжвоєнний період брама виконувала роль житлового будинку. Після II світової війни у ній знаходилися приміщення художнього ліцею. Нині у будинку

Замковий пагорб

ЗУПИНКА 9.

Замковий пагорб має особливе значення в історії Любліна. У другій половині XIII ст. на ньому збудовано циліндричну вежу. Тогочасне місто, що лежало на торговельному шляху, було привабливою ціллю для нападів зі Сходу - татарських чи руських. Розташований на пагорбі замок, вежу і костел Святої Трійці оточували дерев'яні і земляні оборонні вали. За наказом короля Казимира Великого споруджено нові будинки на плані чотирикутника. Під час правління Сигізмунда Старого збудовано міцну в'язну браму і додаткову башту. Від заходу до брами провадила дорога з міцним дерев'яним мостом.

У 1569 р. у замку відбувався сейм, під час якого було підписано акт польсько-литовського союзу - Люблінську унію.

Під час наїзду шведів король Ян Казимир з військом часто бував у Любліні. Занепад Речі Посполитої спричинив також занепад і руйнування замку. На початку XIX ст. на Замковому пагорбі була збудована в'язниця у стилі англійської неоготики, яку нині і називають Люблінським замком. Функцію в'язниці будівля виконувала понад 128 років. За цей час замок став символом репресій і місцем страти десятків тисяч поляків. З 1957 року ця будівля є приміщенням Люблінського музею.

Каплиця Святої Трійці розписана прекрасними фресками у візантійсько-руському стилі, які серед подібних витворів мистецтва в Польщі збереглися найкраще саме тут.

У 1999 р. у каплиці Святої Трійці знімалася сцена присяги князя Яреми Вишневецького для фільму і серіалу «Вогнем і мечем» режисера Єжи Гофмана. У розширеній версії фільму роль няні малого княжича Михайла Корибута Вишневецького, майбутнього короля Польщі, грала акторка люблінського Театру ім. Ю. Остерви Анна Новак.

Місце, де знаходився комплекс будівель Великої синагоги

ЗУПИНКА 10.

Синагога Магаршала, звана Великою синагогою, була розташована біля підніжжя Замкового пагорбу, на місці, де зараз пролягає алея Тисячоліття. Ця найбільша тогочасна синагога Любліна стояла на не існуючій вже зараз вулиці Яточній. Збудовано її біля 1567 р., після видання королем Сигізмундом Августом дозволу на будову синагоги та гімназії. Це була двоповерхова будівля. На першому поверсі були розташовані чоловічі зали, на другому - жіночі. Поряд також знаходилася менша синагога Магарама та мала божниця Шиве Криєм, призначена для щоденних молитов. Після козацько-московського нападу у 1655 р. знищену синагогу Магаршала відбудовано у зміненій формі. У 1855-1862 рр. відбулася наступна перебудова, після якої синагога втратила свій колишній вигляд. Зі старої синагоги залишилися лише мурі і святий ковчег (Арон га-Кодеш). На відбудову божниці кошти давала ціла єврейська громада Любліна. У період II світової війни синагога Магаршала перестала служити релігійним цілям, оскільки євреям заборонено відправляти публічні служби. А оскільки на той момент це був єдиний об'єкт, який міг умістити кілька тисяч осіб нараз, її перетворено на притулок для виселених і біженців. Аналогічно вчинено з іншими синагогами в околицях замку.

У квітні 1942 р., коли ліквідували люблінське гетто, гітлерівці перетворили синагогу Магаршала на збірний пункт для осіб, яких відправляли до табору смерті в Белжці. Також у самій синагозі тоді померла велика кількість людей. Після ліквідації гетта божницю було демонтовано. На місці, де стояла синагога, зараз знаходиться пам'ятна таблиця. (див. Зупинку 3 Маршруту пам'яті люблінських євреїв)

Православна церква Преображення Господнього

Люблін, розташований на шляху транзитного руху Захід-Схід, був важливим торговельним центром. Це сприяло оселенню тут купців, зокрема з руських земель, для них у XIV ст. і було споруджено дерев'яну церкву Преображення Господнього. Храм належав до Холмської єпархії, яка знаходилася в складі православної Київської митрополії, підпорядкованій Константинопольському патріархові. У 1560-1573 рр. при церкві було збудовано монастир. 15 січня 1586 р. утворено братство (одне з перших у Речі Посполитій). У 1587 р. пожежа майже повністю знищила церкву, залишився лише іконостас. У 1607-1633 рр. з ініціативи братства збудовано наступну, вже кам'яну церкву

(власне у цьому вигляді ми можемо її зараз бачити). Її будівництво тривало аж 26 років, що ймовірно було спричинено важкою ситуацією Православної Церкви у Речі Посполитій після Брестської унії. Протягом майже всього XVII ст. храм кілька разів переходив від православних до греко-католиків і навпаки.

? Утворене в 1586 р. братство було організоване на зразок найстаріших церковних братств - львівського (1439) і віленського (1458). Ним були створені, зокрема, притулок для бідних, лікарня і братська школа. Пізніше братство стало найактивнішим - поряд з монастирями - осередком опору проти уніатизації.

З 1695 на наступні 180 років церква Преображення Господнього стала греко-католицькою. У цей період в інтер'єрі храму з'явилося багато елементів характерних для західного християнства (напр. бічні вітари і органи).

У 1875 р. церква знову стала православною і з травня 1875 р. увійшла до складу православної Варшавсько-Холмської єпархії. Генеральний ремонт храму було здійснено у 1881 р., усуваючи сліди латинізації.

Після I світової війни Православну Церкву трактували як залишок окупації, тому православним відібрано більшість храмів та багато іншої нерухомості, залишаючи їм лише церкву Преображення Господнього та цвинтарну каплицю на вул. Липовій (ul. Lipowa).

Після II світової війни храм кілька разів ремонтувався, а у 1986-1992 рр. виконано реставрацію старовинного іконостасу. У 1989 р. церква Преображення Господнього стала кафедральною церквою відновленої православної Люблінсько-Холмської єпархії. Однонавовий храм є чотирикутною в плані будівлею, що орієнтована на схід.

З західного боку він має вежу накриту масивною банею. Варто також звернути увагу

? Люблінська церква була освячена у 1633 р. православним митрополитом Київським Петром (Могилою), видатним ієрархом і теологом. У 1996 р. він був прилучений до лику святих собором Української Православної Церкви. Його ім'ям у Любліні названо площу на перетині вулиць Руської, Підзамче і Львівської.

на ренесансні архітектурні деталі абсиди, подібні до декорації верхньої частини домініканського костелу. Усередині храму звертає на себе увагу копія Люблінської ікони Богоматері, оригінал якої (втрачений під час I світової війни) був подарований люблінській церкві у XVII ст. князями Острозькими.

Витриманий у пізноренесансному стилі, багато прикрашений іконостас є свідченням зіткнення культур Сходу і Заходу.

Пагорб Чвартек

ЗУПИНКА 12.

Пагорб Чвартек, що височіє над долиною Чехувки, вважається одним з найдавніших місць поселення у Любліні. Про це свідчать археологічні розкопки, у яких віднайдено сліди землянок періоду між VIII і IX ст. Деякі науковці вважають, що вже тоді тут існувала ранньосередньовічна торговельна осада на шляху з Русі до Мазовії і Малополющі. Назва пагорба Чвартек перший раз з'являється у XV ст. і, як вважається, була пов'язана з ярмарками, які тут відбувалися щочетверга (пол. czwartek - четвер).

Історичні згадки та археологічні відкриття вказують на існування на пагорбі вже у XIV ст. костелу св. Миколая, покровителя і захисника купців. Теперішня будівля походить з ругої половини XVI ст., до якої у 1630-1644 роках добудовано частину, де міститься притвор. Раніше у роках 1603-1615 костел було перебудовано, зокрема додано ліпнину у стилі люблінського ренесансу, яку виконав італійський художник П'єтро Траверси. При костелі діяла школа і лікарня-притулок. Класичний фасад походить з часів перебудови костелу у 1873-1874 роках. Усередині храму знаходиться головний вівтар XVIII ст. з фігурою св. Миколая,

що походить з першої половини XVII ст. Тут також зберігаються мощі св. Валентина, якого вважають покровителем закоханих. Район Чвартек був неодноразово знищений, а костел є єдиним збереженим до наших днів елементом старої забудови.

Ягеллонський маршрут Люблінської унії

Люблін, що лежить на давньому шляху між Краковом та Вільною (тепер – Вільнюс), був свідком багатьох історичних подій періоду правління династії Ягеллонів. Одним із найбільших досягнень якої стало підписання у 1569 році польсько-литовської унії - союзу, що об'єднав Королівство Польське і Велике князівство Литовське. Ягеллонський маршрут Люблінської унії проходить місцями, пов'язаними з цією подією, і акцентує зв'язок міста з днією з найблискупчих династій тогочасної Європи.

Особливе місце Любліна в історії Польщі підкреслив папа Йоан Павло II під час свого візиту в 1987 році: «Це місто має свою історичну самобутність. І це не лише відгомін подій Люблінської унії, але увесь історичний, культурний, етичний та релігійний контекст цього союзу. Весь великий історичний процес зустрічі між Сходом і Заходом, взаємного тяжіння і відштовхування».

Донині Люблінська унія вважається взірцем політично-правових рішень. Це була перша у Європі успішна спроба союзу двох держав. Люблінська унія стала важливою частиною політичної традиції Європи і своєрідним попередником Європейського Союзу.

Замкова каплиця Святої Трійці

Каплиця Святої Трійці у Люблінському замку є найціннішою історичною пам'яткою міста і одним з найкращих зразків середньовічного мистецтва у Польщі. Перша згадка про королівську каплицю походить з 1326 року.

В XV ст. за наказом короля Владислава Ягайла храм було перебудовано у готичному стилі, а його стіни та склепіння розписано прекрасними поліхромними фресками у візантійсько-руському стилі, що зробило це місце винятковим. Каплиця стала свідком підписання Люблінської унії. На одній зі стін виявлено напис, котрий імовірно належить очевидцю церемонії: «Pio(tr) Jeżewski (1569) unia facta est cum ducatus Lytuanie». У XVII-XVIII століттях замковий комплекс поступово почав занепадати. За часів, коли Люблінський замок був в'язницею, фрески в каплиці покрили штукатуркою. Цінні

розписи були виявлені в 1899 році художником Юзефом Сполінським. З того часу і аж до 1997 року їх реставрували, лише після цього відкрили широкому загалу відвідувачів. Сьогодні каплиця Святої Трійці з її безцінними фресками є частиною Люблінського музею і одним із трьох символів європейської спадщини Любліна.

Фрески в королівській каплиці вкривають всю поверхню склепіння та стін. Вони були створені групою руських художників на чолі з майстром Андрієм, ім'я якого згадано у фундаційному написі. Зміст розписів ґрунтується на візантійському іконографічному каноні, який визначав їх тематику та розташування в інтер'єрі храму. Розписи утворюють тематичні цикли, з яких найважливішими є зображення Божої Слави і мотиви Пресвятої Трійці. Варто звернути увагу на серію фресок, які представляють дванадцять найважливіших подій з життя Христа та Марії, і які є відображенням найбільших свят літургійного року східної церкви.

На фресках з'являється постать короля Владислава Ягайла. На одній з них король молиться перед Богородицею та Христом, який підносить руку в жесті благословення, а на іншій - король сидить верхи, а янгол увінчує його голову короною.

Люблінський замок

Давня резиденція польських королів була свідком багатьох важливих історичних подій (див. зупинка 1 Маршруту видатних мешканців Любліна і зупинка 16 Маршруту пам'яток архітектури).

У 1569 році під проводом короля Сигізмунда II Августа в замку відбулося засідання Сейму, в ході якого було підписано акт польсько-литовської союзу - Люблінську унію.

Також це засідання відоме так званою другою пруською присягою, яку склав герцог Фредерік Альберт II Гогенцоллерн в присутності литовської та польської шляхти.

На почесному місці в галереї Польського живопису Люблінського музею міститься картина Яна Матейка «Люблінська унія». Полотно розміром 298 x 512 см було намальовано в 1869 році на честь 300-річчя польсько-литовської унії. На картині зображено момент укладення союзу у ренесансних стінах Люблінського замку. У центрі - король Сигізмунд II Август з піднесеним у руці хрестом в оточенні священників та

можновладців, які беруть участь в церемонії. Картина є одним з найбільш відомих творів Яна Матейка, що увійшли до циклу робіт, присвячених історії Польщі.

Картина Яна Матейка є найвідомішим твором, що відображає події Люблінської унії. Цей історичний момент був також увічнений в інших мистецьких творах, таких як: барельєф на пам'ятнику Люблінській унії на Литовській площі у Любліні, графіка з «Діаріуша люблінського сейму», картина «Люблінська унія» Братства св. Луки.

Фарна площа

ЗУПИНКА 3.

Площа розташована в найстарішій частині Старого міста у Любліні. У цьому місці були виявлені предмети ще з періоду 3000 років до н. е., а також сліди ранніх поселень. Назва площі походить від готичної парафіяльної церкви св. Михаїла (фарна церква або фара - найважливіший храм в місті).

З її виникненням пов'язана легенда про сон князя Лешека Чорного. Фара стояла тут з XII ст. до середини XIX ст., коли у зв'язку з аварійним станом її було демонтовано. У ній знаходилась найстаріша з парафій у Любліні, а будівля протягом кількох століть становила один з найбільш характерних елементів панорами міста.

На площі можна побачити реконструкцію фундаменту храму та його бронзовий макет висотою 1,6 м. Фарна площа є місцем, де часто проведеться концерти та зустрічі

мешканців міста. З оглядового майданчика площі відкривається чудова панорама східної частини Любліна, пагорб Чвартек разом з церквою св. Миколая, а також Люблінський замок з донжоном і каплицею Святої Трійці.

Вважається, що готичну вежу парафіяльного храму було видно з відстані п'яти миль. Вартість демонтажу фарного костелу перевищила вартість робіт з її капітального ремонту.

Сон Лешека Чорного - легенда Яна Длугоша у переказі Юзефа Чеховича

«Давним-давно, років тисячу тому, на тому пагорбі було слов'янське урочище - священний дубовий гай з величезним старим дубом посередині. У 1282 році зупинилося тут втомлене військо Лешека Чорного, що наздоганяло відступаючих ятвягів. Лешек заснув під старим дубом, роздумуючи над тим, чи то йому до Кракова повертатися, а чи продовжити переслідування ворога. У сні з'явився йому архангел Михаїл на вогнистому коні і вручив королю меч. Прокинувся Лешек, і зрозумівши, що сон той віщий, а меч - війни символ, поспіхом наздогнав табір ятвягів і, зустрівшись з ними в страшній битві, переміг їх; і більше ніколи вони з того погрому не піднялися і не чути про них більше в історії. Звитязний король наказав гай витягти, а на пагорбі із повалених дубів на честь архангела церкву спорудив».

Домініканський костел св. єпископа-мученика Станіслава

ЗУПИНКА 4.

Базиліка монастиря отців домініканців, відома також як базиліка Реліквій Святого Хреста, - це один із найстаріших храмів у місті, виникнення якого датують XIII ст. Близько 1260 року до Любліна прибули домініканці, яким віддали зведений дещо раніше дерев'яний храм.

Теперішній цегляний костел був зведений королем Казимиром Великим. Побудований в готичному стилі, після руйнівної пожежі 1575 року він був перебудований у дусі епохи Відродження. Костел славився тим, що в ньому знаходилися реліквії Древа Святого Хреста, привезені до Любліна з Києва єпископом Андрієм.

Серед тих, хто прикладався до реліквій храму були польські королі, видатні церковні та світські особи: Ян Казимир, Ян III Собеський, король Станіслав Август Понятовський та інші.

Церква стала свідком подій Люблінського сейму 1569 року, під час якого підписано акт польсько-литовської унії. Згідно з переказами домініканців, інавгурація союзу

відбулася у монастирі, і саме тому одна з його зал носить назву Люблінської унії. Однак більшість джерел передають, що інавгурація відбулася у Люблінському замку.

У скарбниці монастиря зберігається розп'яття, на котрому, згідно з переказами, склали присягу під час церемонії підписання Люблінської унії.

Кам'яниця Любомельських

ЗУПИНКА 5.

Кам'яниця характерного червоного кольору є однією з близько 100 історичних будівель, що збереглися в Любліні з часів підписання унії. Вона вирізняється серед інших елементами оформлення, що збереглися з того часу і навіть раніших періодів. Від початку XVI ст. належала родині Любомельських, багатій міщансько-шляхецькій сім'ї. У 1540 р. її відновили, про що свідчить фрагмент ренесансного порталу з надписом «Jan Lubom», дата і гмерк (нім. gmerk - особистий знак) «Zadora».

Під час реконструкції будівлі в 1996 р. були виявлені цінні фрески, що ймовірно зображують панораму Любліна і битву його мешканців з татарами. У підвалі будівлі знаходився винний погріб, на стінах якого були виявлені оригінальні фрески XVI ст. - єдині в Польщі творіння на тему світських звичаїв, античної філософії та міфології. На сьогодні в будівлі знаходяться зокрема: офіс Польського туристично-краєзнавчого товариства, галерея-підвал «Під фортуною», галерея Художньої сцени млинцеве кафе «Задора».

Галерея-підвал «Під фортуною»
(ul. Rynek 8) www.piwnica.lublin.eu

У підвалах кам'яниці Любомельських відкрито мультимедійну виставку. Вона охоплює десять зал - у дев'яти з них знаходиться сучасна експозиція, що складається з мультимедійних презентацій і експонатів, які знайомлять відвідувачів з історією Любліна. Десята зала - це старовинний винний погріб, стіни якого вкриті ренесансними розписами. Галерея-підвал «Під фортуною» тематично належить до Ягеллонського маршруту Люблінської унії, Маршруту видатних мешканців Любліна, Маршруту пам'яток архітектури та Багатокультурного маршруту.

Костел Навернення св. Павла

Перший костел з монастирем бернардинців був побудований на цьому місці у другій половині XV ст. Із заснуванням монастиря пов'язана легенда про скриню бернардинців, повну золота (див. Зупинка 11 Маршруту пам'яток архітектури). У 1557 році костел зазнав значних пошкоджень під час великої пожежі у Любліні. Кінець його відновлення збігся в часі з закінченням засідання Сейму і підписанням акту Люблінської унії. За словами історика Яна Амбронія Вадовського, «Сигізмунд Август, завершивши дискусію щодо польсько-литовської унії, вибирає цей костел, як найбільший храм у Любліні, і в ньому в оточенні сенату та

послів з Польщі, Литви і Пруссії, численної шляхти та люду співає гімн подяки „Te Deum Laudamus“».

Легенда про скриню золота у бернардинців.

«[...] Це було під час чергової перерви у будівельних працях. Темної ночі над містом вирувала буря з блискавками та громом. Усі жителі поховалися по домівках, з тривогою спостерігаючи за грозою, що пересувалась над Любліном. І раптом, коли черговий спалах блискавки осяяв Ринок, побачили вони перед Ратушею несподіване видовище: [...] перед входом у будівлю стояв віз, запряжений двома українськими волами. Звідкіля взявся цей віз, якщо ворота були закриті і хто привів до Ратуші волів, якщо не було біля них візниць? - цікавилися вражені гордоїани. Дивування було ще більшим, коли на возі побачили велику ковану скриню, закриту на масивний замок. Її доставили у Ратушу і відчинили - усередині була вона повна золота та дорогоцінних каменів, а зверху лежав лист, адресований Якубу Кванті, члену люблінської ради, одному із засновників монастиря. Анонімний дарувальник повідомив його, що ці скарби призначені на завершення будівництва. Коли хтось вибіг з Ратуші ще раз, щоб побачити, чи є ще щось на возі, по ньому не залишилося жодного сліду. Чудо! Чудо! - кричали зі здивуванням, але також і з радістю. Таким чином, храм і монастир отримали бажані кошти для продовження будівництва».

ЗУПИНКА 6.

Костел Вознесіння Матері Божої Переможної

ЗУПИНКА 7.

Каплиця святих Варвари та Софії, яка раніше знаходилась на цьому місці, була побудована наприкінці XIV ст. Після Грюнвальдської битви король Владислав Ягайло наказав її реконструювати на знак подяки за перемогу над Тевтонським орденом (див. Зупинка 10 Маршруту пам'яток архітектури) і віддати в користування ордену святої Бригіди, який перенесено сюди з Гданська.

У 2012 р. завершився довгоочікуваний ремонт костелу, завдяки якому він став важливим туристичним об'єктом. Храм поділено на кілька частин, і відкрито для туристів.

В Грюнвальдській каплиці знаходиться погруддя короля Владислава Ягайла та меморіальна дошка встановлена з нагоди 500-річчя Грюнвальдської битви. Цікавий акцент становлять литовські хоругви та хоругви Ягеллонів над вікном, як нагадування про об'єднання сил Корони та Литви проти Тевтонського ордену.

Покровительці ордену присвячена головна нава та презбітерій. Найціннішою пам'яткою є намальований на дошці в XV ст. образ святої. Саме вона, згідно з переказами, передбачила розпад Тевтонського ордену.

Особливе місце в храмі займає люблінський Санктуарій національної пам'яті, що міститься в бічній наві. Тут знаходяться пам'ятні дошки, присвячені видатним полякам та жертвам воєн і переслідувань. Каплиця св. Варвари увічнює пам'ять загиблих в Катині та Биківні. Визначною пам'яткою є також дзвіниця XVII ст., яка була відкрита для відвідувачів. В ній можна побачити відновлені фрески XV ст., на яких зображено в'їзд короля Казимира Ягеллончика з ли-

царями до Любліна. У вежі знаходяться також історична і нумізматична виставки. Для відвідувачів відкритий оглядовий майданчик, з якого можна милуватися панорамою Любліна. У сквері при костелі встановлений пам'ятник Яну Кохановському (див. Зупинка 10 Маршруту видатних мешканців Любліна).

Пам'ятник Люблінської унії

ЗУПИНКА 8.

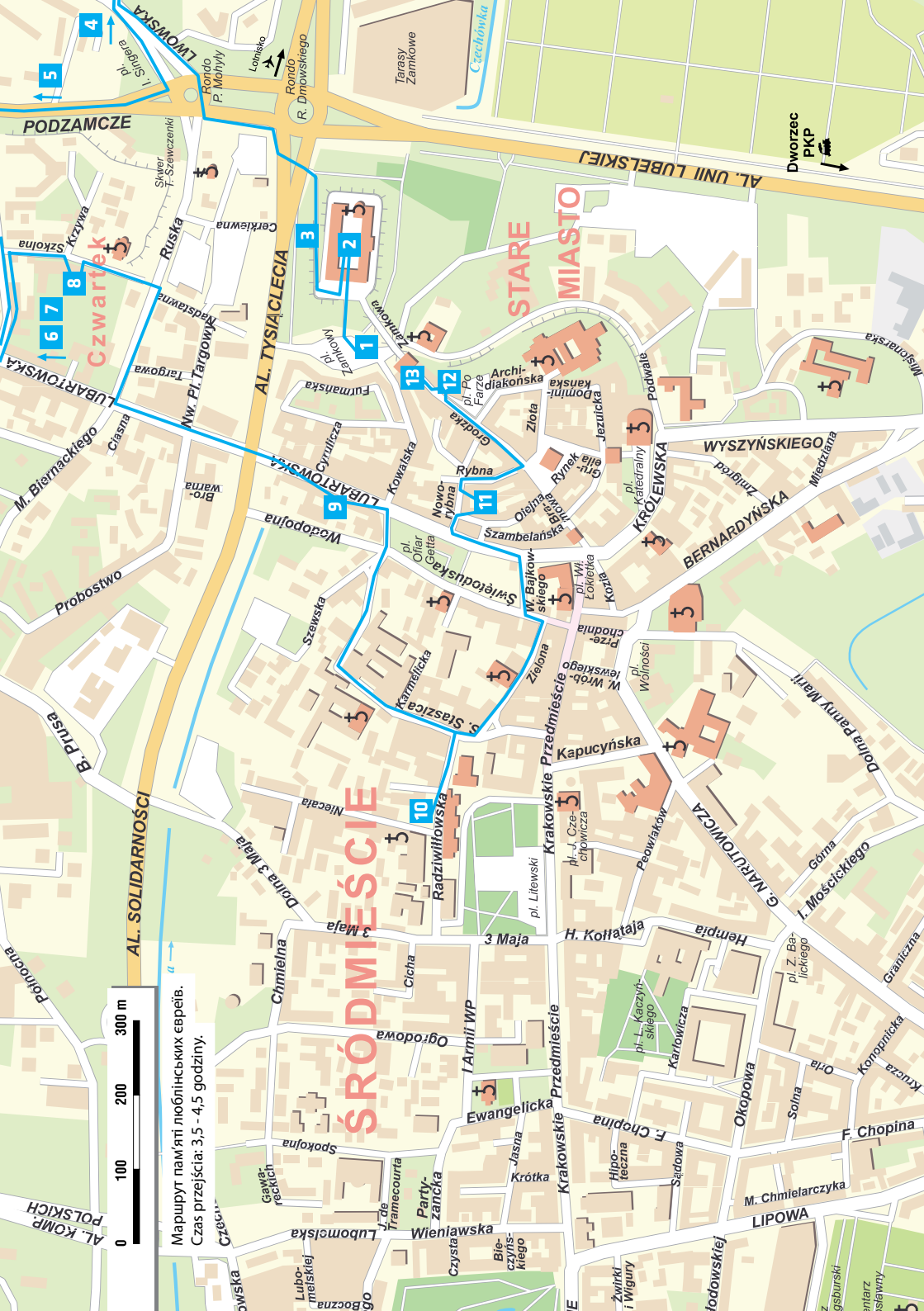
Пам'ятник знаходиться на Литовській площі, назва якої є нагадує про факт, що саме тут стояв табір литовських послів під час засідання Люблінського сейму в 1569 році. На цьому ж місці король Сигізмунд II Август прийняв від герцога пруського Фредеріка Альберта II Гогенцоллерна присягу, описану Яном Кохановським у поемі «Прапор або Пруська присяга». Перший пам'ятник зведено ще за часів короля Сигізмунда Августа.

На початку XIX ст. він був зруйнований в результаті знесення будівлі монастиря боніфатрів у ході облаштування на цьому місці площі для військової муштри. У 1826 році з ініціативи Люблінського Товариства приятелів наук та Станіслава Сташіца тут встановлено новий пам'ятник. Чавунний, 13-метровий обеліск в класичному стилі розміщено на спеціально підготовленому

насіпті, поруч з Краківським Передмістям. Автором позолоченого барельєфу, на якому зображені постаті двох жінок, які символізують Польське королівство та Литву, був Павел Малінські, професор скульптури Варшавського Університету. Жінки стоять обличчям одна до одної, подаючи взаємно праві руки, а поміж ними - щити обох держав. Пам'ятник Люблінської унії є символом міста і нагадує нам про багатокультурну, багаторелігійну історію Любліна та Речі Посполитої. Це один з трьох об'єктів у Любліні (поряд з каплицею Святої Трійці і Домініканським монастирем), які у березні 2007 року були внесені у список Європейської спадщини. Пам'ятник визнано також одним із символів об'єднаної Європи.

Маршрут пам'яті люблінських євреїв

Історія євреїв у Любліні нараховує близько 600 років і починається невдовзі після отримання ним міських прав.

Євреї оселялися у Любліні вже у II половині XIV ст., однак офіційну єврейську спільноту (гміну) заснував рабин Якуб із Тренто у 1475 р. З часом Люблін став символом єврейської ортодоксії, культури, науки, кухні, івриту та їдишу, з приводу чого його почали називати Єврейським Оксфордом та Єрусалимом Польського Королівства.

З метою увічнення місць, пов'язаних з трагічною історією єврейської спільноти, був створений Маршрут пам'яті люблінських євреїв.

На вул. Підвалля (ul. Podwale) знаходиться Ліхтар Пам'яті, який є символом загиблих люблінських євреїв та знищеного єврейського кварталу. Світло цього ліхтаря ніколи не гасне.

Затримайся біля Ліхтаря Пам'яті на кілька хвилин і подумай про крихкість життя.

Кам'яний обеліск на Замковій площі

На обеліску знаходиться плита, що представляє план колишнього єврейського кварталу з-перед II світової війни. У березні 1940 р. з єврейського кварталу створено гетто, межа якого пробігала від рогу Ковальської і Любартовської, вздовж будинків Ковальської і Кравецької, перетинала вул. Сінну, і далі вздовж Каліновщизни та Уніцької до вул. Любартовської, а вздовж Любартовської до Ковальської.

Після ліквідації гетта у 1942 р. цей район було великою мірою знищено. Збереглися будівлі на вул. Цирулічній та частково на вул. Ковальській, Любартовській і Фурманській (непарні номери).

Люблін називали Єрусалимом Польського Королівства з огляду на кількість синагог та домів молитви. Це було одне з найважливіших міст на історико-культурній мапі євреїв Східної Європи. Тут активно діяв осередок друкарства єврейської спільноти. Зохар - тобто містичну Книгу Світла, найважливішу працю у кабалістичній літературі, втретє на європейському континенті було видано власне в Любліні у 1623 р.

Неоготичний люблінський замок

Замок під час II світової війни функціонував як в'язниця, де разом з поляками тримали також євреїв, жителів люблінського гетто. Єврейські в'язні були розстріляні у масових езекуціях на Чеховських Гурках та у замку.

Помонастирський гостьовий дім «Дім на Підваллі» («Dom na Podwalu»)
(ul. Podwale 15) www.domnapodwalu.pl

Це одне з найчарівніших місць у старій частині міста, де можна переночувати. Будинок колишнього монастиря зберігає свій неповторний характер. Великою зручністю для гостей є наявність просторої автостоянки.

Поряд з гостьовим домом знаходиться костел св. Войцеха, що є одним з найкращих прикладів архітектури у стилі люблінського ренесансу.

У 1944-1945 рр. тут функціонувала в'язниця НКВД та СБ.

Перед війною доколя люблінського замку переважно проживали євреї. Вулиці, колись сповнені життям, сьогодні можемо побачити лише на чудом врятованих фотокартках.

Місце колишнього синагогального комплексу

Масивний кам'яний комплекс повстав у 1567 р. Талмудична академія та Велика синагога стояли одна біля одної. З часом було добудовано Малу синагогу, звану Магарам. У цьому найбільшому у Любліні сакральному єврейському об'єкті могло одночасно молитися аж 3 тисячі осіб. Велика синагога буда відкрита лише у свята, Мала синагога - у суботи, а на щодень - невеличка божниця Шиве Криєм.

Школа, що належала до складу комплексу, була не лише першою талмудичною академією у Польщі, але також першим вищим навчальним закладом у Любліні. Люблін

відтоді став найважливішим осередком єврейської культури у Речі Посполитій. Талмудична школа існувала до 1655 року, коли синагоги разом зі школою були спалені під час нападу козацько-московського війська. Відбудована синагога була знищена у 1943 р. вже після ліквідації єврейського гетто. Від найбільшої синагоги Любліна зберігся лише парохет, знайдений у Бельсько-Бялій.

Синагога Магаршала була найбільшою у Любліні. Вона знаходилася поряд із замком, там, де сьогодні пролягає алея Тисячоліття, і була гордістю єврейських жителів Любліна. Синагога Магаршала отримала ім'я відомого рабина Соломона Бен Єхієла Лурії - ректора люблінської єшиви та коментатора Талмуду. Він був дуже мудрою людиною, яку шанували навіть королі. Звання ректора люблінської єшиви надав йому король Сигізмунд II Август.

Старий кіркут

Віртуальне місто

Чи бажаєте побачити, як Люблін розвивався та змінювався на просторі віків? Використайте інтерактивні мапи, які заберуть Вас у віртуальну подорож у часі. Підготовлені Осередком «Брама Гродська - Театр НН» віртуальні макети показують Люблін у XIV, XVI, XVIII ст. та 30-х рр. XX ст.

Візуалізації доступні за посиланням www.teatrnn.pl/przewodniki

Можете також завантажити на смартфон або планшетний комп'ютер туристичний путівник, який використовує систему доповненої реальності. Спочатку завантажте на свій мобільний пристрій програму Layar (доступна для систем Android, iOS, Symbian та Black Berry OS), після чого впишіть у пошуковому рядку слово «Люблін» і розпочніть екскурсію.

Пекарня «Кузьмюк» (Piekarnia Kuźmiuk)
(ul. Furmańska 4)
www.piekarnia-kuzmiuk.pl
Обов'язково скуштуйте традиційні люблінські цибуляники, випечені з пшеничного борошна, з цибулею та маком.

Старий єврейський цвинтар знаходиться між вулицями Каліновщизна (Kaliniowszczyzna) і Сінна (Sienna). Він повстав на території одного з найдавніших люблінських осередків осадництва, на так званому «Городищі».

Старий кіркут - це один з найважливіших та найцінніших єврейських некрополів у Європі. Тут знаходяться мацеви люблінського Провидця, Соломона Лурії званого Магаршалом та Абрахама Гейлперна - маршалка єврейського Сейму Чотирьох Земель. Перші згадки про цвинтар походять з 1555 р., коли староста Любліна підтвердив право євреїв до поховань у цьому місці. Поблизу єврейського цвинтаря розташована площа Зінгера (plac Singera), названа так на честь єврейського письменника Ісаака Башевіса Зінгера, автора знаменитого «Штукаря із Любліна».

Люблінський Провидець - це один і найвідоміших цадиків історії хасидизму на польських землях. Яков Іцхак га-Леві Горовіц, таке його справжнє ім'я, був незвичайною людиною, оскільки, як вважалося, мав здібність передбачати майбутнє і минуле. Він також мав дар оздоровлення, тому біля його дому завжди юрмилися хасиди, очікуючи допомоги. Подейкують, що сам Наполеон, йдучи на Москву, намагався зустрітись з ним, аби послухати його рад. Гарні фрагменти про Провидця можна знайти у книжці Мартіна Бубера «Історія хасидів».

Тут можна побачити багато мацев (надгробків), під якими поховані євреї, знані не лише в Польщі, але й в цілому світі. Варто побачити мацеву Якуба Копельмана ха-Леві, який помер у 1541 р., що є найстарішим єврейським надгробним пам'ятником, що стоїть на своєму місці. Проте, найважливішою і найчастіше відвідуваною могилою, а також місцем паломництва хасидів з усього світу є огель (усипальниця) люблінського Провидця. Наступною за частотою відвідин могилою є мацева Шалома Шахни, сина найбагатшого на сході Польщі єврея та королівського банкіра. Він був єдиним люблінським євреєм, що отримав право поселитися на терені міста. На його могилі, як і на могилі люблінського Провидця, вірні залишають картки з побажаннями.

Новий кіркут

Ідучи на північ з площі Зінгера (напрямок на Білосток), за кільканадцять хвилин дійдемо до вулиці Валечних (ul. Walecznych). З правого боку побачимо Мавзолей, який є входом на Новий єврейський цвинтар. Цвинтар оточує огорожа з бетонних плит у формі мацев. Усередині знаходиться одна з люблінських синагог, а також зала пам'яті. Цвинтар постав у 1829 р., коли на Старому кіркуті забракло місця. Новий кіркут є місцем поховання найбільшого люблінського роду хасидів - Ейгерів. Тут знаходиться могила Якуба Лейбе та його спадкоємців, наступних рабинів Любліна: Абрахама, Ізраїля, сина Абрахама, та цадика га-Когена, сина Якуба.

На цвинтарі поховано засновника та ректора Люблінської школи мудреців Маєра Шапіро, який помер у 1933 р. Місто організувало йому урочистий похорон. Сьогодні огель Шапіро пустий, його останки у 1958 р. перенесено до Єрусалиму.

Маєр Шапіро був вундеркіндом. З наймолодших років його притягували знання та аналіз талмудичних текстів. Тому не дивно, що у віці 16 років він став рабином. Маєр Шапіро зреформував систему освіти. У школах, які він провадив, поряд із традиційною релігійною освітою, введено практичну професійну освіту та ремісничі навички. Він був депутатом у Сеймі РП, активним суспільним та культурним діячем передвоєнної Польщі. У середині 20-х років Маєр Шапіро висловив ідею створення сучасної вищої школи рабинів у Любліні.

Колишня Люблінська школа мудреців

Єшивас Хахмей Люблін - Люблінська школа мудреців, звана «єшивою», навчала рабинів. Її будівництво почалося у 1924 р. на вул. Любартовській 57 (сьогодні Любартовська 85) за проектом Агенора Смолюховського. Урочисте відкриття вищої школи відбулося 24-25 червня 1930 р., у ньому взяло участь багато представників як державної влади, так і духовної ієрархії. Засновник школи, рабин Маєр Шапіро, зайняв посаду ректора і виконував пов'язані з цим обов'язки до своєї передчасної смерті у 1933 р. Його наступником був цадик Шломо Ейгер, представник одного з найстарших та найбільш відомих хасидських родів у країні.

Єшива була шестиповерховою, сучасною будівлею, яка у всіх викликала захоплення. У школі знаходилися: зала-їдальня, кухня, пекарня, лазня (з душем та басейнами для ритуальних обмивань), пральня, сушарня та склади. У середині був навіть спеціальна зала, де знаходився макет Єрусалимського храму. Його автором був хасид Генох

Вейнтрауб. Зроблений старанно з дерева та пофарбований під колір мармуру, він був інкрустований дорогоцінними матеріалами, а кожна з його частин несла послання на конкретні фрагменти Талмуду.

На другому поверсі знаходилася навчальна зала, під стелею якої був підвішений великий шістнадцятираменний свічник вагою 180 кг. Кожен з учнів єшиви мав власну кімнату з підручною бібліотечкою. Загальна кубатура будівлі становила 18 тисяч куб. метрів.

Шапіро був не лише визначним рабином і вчителем, але також досконалим організатором. Для того, щоб зібрати кошти на будову єшиви, він вирушив у подорож по світу. Сучасна будівля була гордістю єврейської спільноти Любліна. На жаль, Маєр Шапіро не зміг натішитися навчанням та успіхами учнів. Він несподівано помер у молодому віці (мав лише 46 років), через три роки після відкриття школи, під час праці над своїм новим проектом - відкриттям філії люблінської школи в Ізраїлі. Його похорон зібрав юрми євреїв зі всієї Польщі, представники державної влади також брали у ньому участь. Школа рабинів на знак визнання заслуг Маєром Шапіро у 1934 р. була названа його ім'ям.

Колишня єврейська лікарня

Лікарня, збудована у 1886 р. за проектом Мар'яна Яжинського, належала колись єврейській спільноті і була важливим медичним об'єктом. Її часто називали притулком для бідних пацієнтів, тому що саме таку роль вона виконувала. Вона мала близько 100 ліжок і фінансувалася з грошей єврейської спільноти та пожертв приватних осіб. Лікарня мала п'ять відділень і в ній працювало середньо 18 лікарів-спеціалістів, з яких варто згадати: Якуба Цинберга, Герша (Генриха) Мандельбаума та Саломона Бромберга.

Гостел (Hostel) (ul. Lubartowska 60)
www.hostellublin.pl

У будинку з іншого боку вулиці, на останньому поверсі, знаходиться затишний гостел.

Готель «Ілан» (ul. Lubartowska 85)
www.hotelilan.pl

У єшиві знаходиться камерний, сучасний готель «Ілан», який пропонує своїм гостям 44 комфортні і просторі кімнати, а також апартаменти. Є також конференційна зала для бізнес-зустрічей.

У березні 1942 німці ліквідували лікарню, а хворих вбили. Після війни лікарню розбудувано. Нині у цій будівлі знаходиться гінекологічно-пологова клініка. У 1986 р. на фасаді будинку було встановлено інформаційну дошку польською мовою та івритом, яка розповідає про історію лікарні.

Лікарня на вул. Любартовській до окупації вважалася однією з найбільш сучасних у Польщі. У 1942 р. німці створили в ній військовий госпіталь. З 1949 р. тут міститься гінекологічно-пологова клініка. До війни у лікарні працював знаний гінеколог Марек Арнштайн - чоловік видатної люблінської поетеси Францішки Арнштайнової.

Колишній Народний дім ім. Іцхока Лейбуша Переца з 1936 р.

На інформаційній дошці будинку на вул. Шкільній видніє напис: «У цьому будинку містився Єврейський будинок культури ім. І. Л. Переца». Спочатку тут була школа з бібліотекою, театральною залою та кіно-театром, яку утримувала єврейська соціалістична партія Бунд. Школа була побудована за пожертви мешканців. Будівельні роботи тривали протягом 1937-39 років, а урочисте відкриття мало відбутися 1 вересня 1939 р. Під час II світової війни будинок було перетворено на лікарню. Відразу після війни тут містився притулок для євреїв, які пережили Голокост. До 1949 р. тут функціонувала єврейська початкова школа.

Сьогодні у будинку знаходиться відділ Національного фонду охорони здоров'я.

Після II світової війни будівля стала центром життя єврейської громади Любліна та притулком для тих, хто врятувався від знищення. До 1949 р. у будинку містилася початкова школа для єврейських дітей.

Єдина вціліла довоєнна люблінська божниця

Синагога Хевра Носім (Похоронного братства) - єдина що збереглася з поміж близько 100 синагог та домів молитви, які колись існували у Любліні. Вона вціліла з огляду на те, що була розташована поза стінами єврейського гетто. Синагога була місцем навчання та молитви членів Похоронного братства. Власники будинку записали у заповіті такі слова: «[...] у майбутньому вона ніколи не може змінити свого первинного призначення [...]». Тому тут надалі міститься синагога. Усередині божниця поділена на три приміщення. У найбільшому, за ініціативою Симхи Вайса, влаштовано Залу Пам'яті євреїв Любліна. Тут знаходяться літургійні

Синагогу Хевра Носім можна відвідати у неділю з 13:00 до 15:00, або у інші дні після попереднього узгодження терміну (тел. +48 602 473 118, +48 501 836 048).

приладдя, фото, документи, кілька сувоїв Тори та старі книги. На жаль, частину експонатів було викрадено у 1995 р, а іншу частину було віддано у зв'язку з повторним відкриттям ешиви у 2006 р. Будівля також є офісом Суспільно-культурного товариства євреїв у Любліні та Товариства догляду за пам'ятками єврейської культури у Любліні.

Останнє богослужіння у синагозі відбулося на початку 80-х років ХХ ст., після чого будівля пустувала. З 2006 р. євреї моляться у божниці в ешиві.

Кожне братство та кожен цех мали власне місце молитов. У будинку на вул. Любартовській 24 у 1920 р. народилася Анна Лангфус - перша письменниця, яка підняла після війни тему Голокосту.

Анна Лангфус майже невідома польському читачеві. Вона виховувалася у багатій родині єврейських купців Штернфінкелів.

У 1937 р. здала екзамен на атестат зрілості у Державній гімназії ім. Люблінської унії. Її колегами були письменниці Юлія Хартвіг та Анна Каменьська. Під час війни, разом з чоловіком Якубом Райсом, ховалася у лісах під Варшавою. Була свідком смерті чоловіка, а сама потрапила до в'язниці гестапо. Після війни ненадовго повернулася до Любліна. З 1946 р. жила у Франції. Там вдруге одружилася з Ароном Лангфусом, знайомим з Любліна, котрому також вдалося вижити. Польський переклад її нагородженої книжки «Приречена жити» з'явився у 2008 р.

Пам'ятник жертвам гетто

Спочатку пам'ятник був поставлений на площі Жертв гетто (plac Ofiar Getta), між вулицями Любартовською (ul. Lubartowska) та Святодухівською (ul. Świętoduska). Початково це була торговельна площа, що знаходилась на умовній межі між християнською та єврейською частинами міста. Від колишнього ринку залишився лише фрагмент будівлі, де колись стояли торгові ятки. Пам'ятник авторства Яна Тарабули та Богуміла Загаєвського відкрито у 1963 році. Виконаний із чорного каменю, за формою нагадує мацеву. На його фундаменті випиано назви таборів смерті й праці, до яких у роки окупації потрапляли люблінські євреї. Натомість на самому пам'ятнику видні напис, що нагадує про загиблих євреїв. У результаті продажу території площі під будівництво торгового центру у 2007 р., пам'ятник тимчасово перенесено на ріг вулиць

Нецілої (ul. Niecała) та Радзивилівської (ul. Radziwiłłowska). Він має повернутися на своє колишнє старе місце і бути вкомпонованим в архітектурний ансамбль торгового центру.

На пам'ятнику Жертв Гетто вигравіювано фрагмент вірша Іцхока Каценельсона «Пісня про вбитий єврейський народ» - «У кожній жмені попелу шукаю своїх близьких». Ця написана івритом поема є одним з найвідоміших літературних свідчень Голокосту та визначним твором світової літератури. Він має свою незвичайну історію. Іцхак Каценельсон брав участь у повстанні у варшавському гетто, а пізніше переховувався від нацистів. Після німецької провокації у готелі «Польський» потрапив до транзитного табору Віттель у Франції. Свою зворушливу «Пісню» він почав писати, переховуючись поза мурами гетто, і продовжив під час перебування у готелі «Польський» та в таборі. Безпосередньо перед депортацією до табору смерті брав участь у повстанні у варшавському гетто, а пізніше переховався сховав свій твір у пляшці і закопав на території табору. Пляшка була знайдена після визволення табору союзниками.

Будинок колишнього бюро Центрального комітету польських євреїв та Воєводського комітету євреїв у Любліні

Цей будинок знаходиться на вул. Новорибній 3 (ul. Noworybna 3) поряд з будинками Рибна 8 (ul. Rybna 8) та Олійна 11 (ul. Olejna 11). Його збудовано наприкінці XVI ст., неодноразово перебудовано. Остання перебудова відбулася у 50-тих та 60-тих роках XX ст.

У будинку знаходився офіс Центрального комітету польських євреїв, організований тими, хто врятувався від смерті, за сприянням Державної Національної Ради і діяв у 1945-1949 роках.

Головним напрямком діяльності Центрального комітету польських євреїв на той момент було відкриття єврейської школи, а також налагодження видання газети для євреїв. На фасаді будинку є пам'ятна дошка на згадку про створення Єврейського комітету.

Після війни Люблін був місцем, куди з'їжджалися ті євреї, яким вдалося урятуватися. Вони шукали своїх близьких або інформації про них. У Любліні почали діяти перші єврейські школи, культурні організації та організації самодопомоги. З багатотисячної єврейської спільноти Любліна врятувалася лише жменька осіб. Після визволення у Любліні проживало 300 євреїв, з яких лише 15 були корінними жителями міста.

Колишній єврейський сиротинець

З-посеред будинків на Старому місті, заслуговує на увагу той, що знаходиться під адресою вул. Гродська 11 (ul. Grodzka 11). Протягом кількох десятиліть будинок служив осідком Єврейської релігійної громади, яка тривалий час під одним дахом утримувала Дім пристарілих та сиротинець. Початково це був будинок плебанії вже неіснуючого костелу Св. Михайла (люблінського парафіяльного костелу).

Перші згадки про стару плебанію походять лише з XIX ст., проте збудовано її було значно раніше, ймовірно, на початку XVII ст. Збереглися докладні описи стану будинку, укладені безпосередньо перед конфіскацією у 1869-1870 роках парафіяльного майна Люблінським губернським управлінням. Незабаром будинок був переданий єврейській громаді, якій належав до 9 травня 1941 р. Після визволення перейшов у власність люблінського Магістрату. У 1944-1946 роках він функціонував як будинок престарілих, натомість у 1947-1970 тут знаходився дитячий будинок. У будинку були приміщення призначені для сиріт, калік та старців. Також тут знаходились приміщення Єврейської релігійної громади у Любліні.

На стіні будинку видно пам'ятну дошку, встановлену 9 листопада 1987 р. - в 45 річницю ліквідації люблінського гетто, яка нагадує про його колишню роль у житті єврейської спільноти. Сьогодні у цьому будинку знаходиться Молодіжний будинок культури «Під акацією».

Ліквідацію люблінського гетто пережило лише 1200 осіб. Переважно це були цінні ремісники та фахівці, а крім того - молоді, сильні люди.

Брама Гродська

Колись ця брама була проходом до Єврейського міста, своєрідною межею, що ділила два світи - християнський та єврейський. Звана також Єврейською Брамою, вона була однією з двох головних брам в міських оборонних мурах. На сьогоднішній день у ній знаходиться Осередок «Брама Гродська - Театр NN». Завдяки цьому осередкові ми можемо здійснити віртуальну прогулянку люблінськими вулицями, яких вже не існує (див. зупинка №3 Маршруту пам'яті люблінських євреїв) та оглянути виставку під назвою «Люблін. Пам'ять місця», частина якої присвячена історії люблінських євреїв до 1939 року. Це найбільше зібрання матеріалів про духовну спадщину євреїв

Ресторан «Hades - Szeroka» з концертами клезмерської музики (ul. Grodzka 21) Гродська 21 www.hades-lublin.pl
Вулиця Широка (ulica Szeroka) посідає важливе місце в історії єврейського Любліна. Під адресою Широка 28 знаходився будинок люблінського Провидця.
Єврейський ресторан «Mandragora» з шабатним меню та клезмерською музикою, вул. Ринок 9 (ul. Rynek 9) www.mandragora.lublin.pl
Ресторан спеціалізується у єврейській кухні. Офіціанти вітають у дверях традиційним „шалом“. Спеціальне шабатне меню подається від п'ятниці, від заходу сонця.

у Любліні. Вистава представляє не лише найважливіші об'єкти міста, але й побут довоєнного Любліна. Польські та іноземні туристи мають змогу побачити тут численні документи, у яких відображена історія майже кожного будинку Старого міста.

Одного дня під час ремонту будинку на вул. Ринок 4 (ul. Rynek 4) на горіщі було знайдено 2700 скляних матриць з фотографіями. Знімки були зроблені між 1914 та 1939 роком у цьому ж будинку та у Саському саду. Це найбільша колекція фотографій знайдених у Європі після II світової війни. З фотографій на нас дивляться обличчя мешканців Старого міста та єврейського кварталу. Ким вони були? У який момент життя були сфотографовані? Ким був фотограф і чому вирішив сховати фотографії? Як далі склалося життя сфотографованих людей? Імовірно, ми вже ніколи не дізнаємося цього. Знімки можна оглянути в Осередку «Брама Гродська - Театр NN» або на сайті www.negatywy.teatrnn.pl

МІСЦЕ НАТХНЕННЯ

ЛАУРАТИ IV ВИДАННЯ МІСЦЬ ІНСПІРАЦІЇ

KARDAMON
RESTAURANT

HOTEL ALTER

Hotel Ilan
Feel The Tradition
★★★★

Kuchnia
SZEROKA
RESTAURACJA
ul. Boczna 11 / kontakt@szero.pl / 41 632 87 61

PERŁOWA
piźalnia pima

PUB
SZEWCZA

MANDRAGORA
ŻYDOWSKA RESTAURACJA

особлива відзнака

CAFE MARI

Місце Натхнення- це престижне звання присуджене 11 суб'єктам зі сфери HoReCa, які через свою пропозицію, декор і інтер'єру і діяльність творять надзвичайну атмосферу характерну для Любліна.

Хочеш ближче познайомитися з містом і його визначними пам'ятками? Запитай Місця Натхнення про вказівки і промоційні матеріали!

Гарантія гостинності, регіональних складових в старанно приготованих стравах та ініціативи, що наблизять давню історію і сучасний образ міста дозволять Вам відкрити для себе надихаючу особистість Любліна.

miejsceinspiracji.lublin.eu

ПРАКТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ

ГОТЕЛІ

 Готель Alter *****
ul. Grodzka 30,
20-112 Lublin
T +48 81 516 90 90
E recepca@hotelalter.pl
www.hotelalter.pl

Grand Hotel Lublinianka ****
ul. Krakowskie Przedmieście 56,
20-002 Lublin
T +48 81 44 66 100
E grandhotel@lublinianka.com
www.lublinianka.com

Готель Europa ****
ul. Krakowskie Przedmieście 29,
20-002 Lublin
T +48 81 534 95 36
E info@hoteleuropa.pl
www.hoteleuropa.pl

Готель Корона ****
Zemborzyce Tereszyńskie 97A,
20-515 Lublin
T +48 81 503 20 44
E marketing@hotel-korona.com
www.hotel-korona.com

 Готель Ілан ****
ul. Lubartowska 85
(колишня Єшивас
Хахмей Люблін),
20-123 Lublin
T +48 81 745 03 47
E recepca@hotelilan.pl
www.hotelilan.pl

Готель Vanilla ***
Krakowskie Przedmieście 12,
20-002 Lublin
T +48 81 536 67 20
E info@vanilla-hotel.pl
www.vanilla-hotel.pl

Готель Pod Kasztanami ***
ul. Krężnicka 96a, 20-518 Lublin
T +48 81 750 03 90
E info@zajazd.lublin.pl
www.zajazd.lublin.pl

Готель Piano ***
Jana Pawła II 19, 20-535 Lublin
T +48 81 458 38 33
E recepca@piano.lublin.pl
www.piano.lublin.pl

Готель Lwów ***
ul. Bronowicka 2, 20-301 Lublin
T +48 81 745 57 09
E lwow@lwow.lublin.pl
www.hotel-lwow.pl

Готель Huzar ***
ul. Spadochroniarzy 9, 20-043
Lublin
T +48 81 533 05 36
E huzar@hotelewam.pl

Готель Agit Congress & Spa ***
ul. Wojciechowska 29,
20-078 Lublin
T +48 81 822 81 22
E hotel@agit.com.pl
www.agit-hotel.pl

Готель Luxor ***
al. Warszawska 175a, 20-284 Lublin
T +48 887 175 175
E biuro@hotelluxor.pl
www.hotelluxor.pl

Готель Campanile Lublin ***
ul. Lubomelska 14-16, 20-072
Lublin
T +48 81 531 84 00
E lublin@campanile.com
www.campanile-lublin.pl

Готель Royal Botanic ***
ul. Północna 219, 20-818 Lublin
T +48 81 45 83 850
E recepca@hotel-royalbotanic.pl
www.hotel-royalbotanic.pl

Готель Forum ***
ul. Obywatelska 8, 20-092 Lublin
T +48 81 452 85 00
E recepca@hotelforumlublin.pl
www.hotelforumlublin.pl

Готель Wieniawski ***
ul. Sądowa 6, 20-107 Lublin
T +48 81 45 99 200
E info@hotelwieniawski.pl
www.hotelwieniawski.pl

Готель Locomotiva ***
ul. Północna 28C, 20-064 Lublin
T +48 81 44 11 999
E info@locomotiva.pl
www.locomotiva.pl

Готель Grodzka 20 ***
ul. Grodzka 20, 20-112 Lublin
T +48 81 524 11 02
E hotel@hotelgrodzka20.pl
www.hotelgrodzka20.pl

**Готель Mercure
Lublin Centrum *****
Al. Raclawickie 12, 20-037 Lublin
T +48 81 533 20 61
E mer.unia@orbis.pl

Готель Młyn ***
Al. Raclawickie 23a, 20-034 Lublin
T +48 81 536 70 20
E recepca@hotel-mlyn.lublin.pl
www.hotel-mlyn.lublin.pl

Hotel & Restaurant Willowa ***
ul. Sławinkowska 15a,
20-810 Lublin
T +48 81 440 88 88
E recepca@hotelwillowa.pl
www.hotelwillowa.pl

Готель Focus ***
al. Kraśnicka 80, 20-718 Lublin
T +48 81 527 00 44
E biuro@hotelfocus.pl
www.hotelfocus.pl

**Готель Focus
Centrum Konferencyjne *****
ul. Warszawska 109, 20-832 Lublin
T +48 81 466 70 66
E skowronkowa@hotelfocus.pl
www.ckhotelfocus.pl

Hotel Victoria ***
ul. Gabriela Narutowicza 58/60,
20-016 Lublin
T +48 81 532 70 11
E info@hotel.victoria.lublin.pl
www.hotel.victoria.lublin.pl

Hotel PZM **
ul. Bolesława Prusa 8,
20-064 Lublin
T +48 81 533 42 32
E rezerwacja.lublin@pzm.pl
www.pzm.pl

Hotel Bellis **
Dębówka 28B, 20-050 Lublin
T +48 81 742 61 06
E rezerwacja@hotelbellis.lublin.pl
www.hotelbellis.lublin.pl

Hotel Na Rogatce *
ul. Sielankowa 1, 20-802 Lublin
T +48 81 536 00 70
E narogatce@wp.pl
www.narogatce.pl

Hotel Logos *
ul. Akademicka 4, 20-033 Lublin
T +48 81 533 82 85
E oupislublin@op.pl
www.lublin.oupis.pl/hotel

Motel Pinus **
Łuszczów I 130A, 20-258 Lublin
T +48 81 750 12 03
E motel-pinus@wp.pl

ІНШІ ОБ'ЄКТИ ГОТЕЛЬНОГО ТИПУ

 Апартаменти Browar Perła
ul. Bernardyńska 15
20-950 Lublin
T +48 667 997 103
E apartamenty@perla.pl
www.apartamentybrowarperla.pl

Bramma Cafe
ul. Grodzka 23
20-112 Lublin
T +48 603744250
www.bramma.pl

Bursa szkolna nr 1
ul. Ks. J. Popiełuszki 7
20-052 Lublin
T +48 81 533 05 30
E bursanr1@op.pl
www.bursanr1.pl

Bursa szkolna nr 2
ul. Dolna Panny Marii 65
20-010 Lublin
T +48 81 532 12 30
E poczta@bs2.lublin.eu
www.bs2.lublin.eu

Bursa szkolna nr 3
ul. Weteranów 3
20-038 Lublin
T +48 81 533 03 16
E bursa3lublin@wp.pl
www.bursa3lublin.pl

Bursa szkolna nr 5
ul. Pogodna 52A
20-337 Lublin
T +48 81 74 444 22
E sekretariat@bursa5.lublin.eu
www.bursa5.lublin.eu

Dawny Kolejowy
ul. Grenadierów 17
20-331 Lublin
T +48 81 307 01 10
E recepca@dawnykolejowy.pl
www.dawnykolejowy.pl

Dom Małego Księcia
ul. Łędzian 49
20-828 Lublin
T +48 81 53 71 333
E hospicjum@hospicjum.lublin.pl
www.dommalegoksiecia.pl

Dom Na Podwalu
ul. Podwale 15
20-117 Lublin
T +48 81 532 41 38
E recepca@domnapodwalu.pl
www.domnapodwalu.pl

Dom Noclegowy
ul. Wrońska 5E

Dom Studenta nr 1 Politechnika
ul. Nadbystrzycka 42
20-501 Lublin
T +48 81 538 45 54
E b.pawlowska@pollub.pl

Dom Studenta nr 1 UM
ul. Chodźki 11
20-501 Lublin
T +48 81 448 57 10
E ewa.birska@umlub.pl
www.akademiki.umlub.pl

Dom Studenta nr 2 Politechnika
ul. Nadbystrzycka 44
20-501 Lublin
T +48 81 538 45 56
E b.pawlowska@pollub.pl

Dom Studenta nr 2 UM

ul. Chodźki 9
20-501 Lublin
T +48 81 448 57 20
E longina.arciszewska@umlub.pl
www.akademiki.umlub.pl

Dom Studenta nr 3 Politechnika

ul. Nadbystrzycka 44A
20-501 Lublin
T +48 81 538 45 58
E e.derda@pollub.pl

Dom Studenta nr 3 UM

ul. Chodźki 7
20-501 Lublin
T +48 81 448 57 30
E leszek.manka@umlub.pl
www.akademiki.umlub.pl

Dom Studenta nr 4 Politechnika

ul. Nadbystrzycka 42A
20-501 Lublin
T +48 81 538 45 60
E e.derda@pollub.pl

Dom Studenta nr 4 UM

ul. Chodźki 13B
20-501 Lublin
T +48 81 448 57 40
E marzena.stawska@umlub.pl
www.akademiki.umlub.pl

Dom Studencki „KRONOS”

ul. Sowińskiego 17
20-040 Lublin
T +48 81 533 85 10
E kronos@poczta.umcs.lublin.pl
www.umcs.pl/pl/kronos

Dom Tu i Teraz

ul. Orlanda 10
20-717 Lublin
T +48 696792066
E biuro@domtuiterez.eu
www.domtuiterez.eu

Dworek Szlachecki

ul. Sienna 25
20-118 Lublin
T +48 81 444 41 34
E dworekszlachecki@wp.pl
www.dworekszlachecki.pl

Dworek Vesaria

ul. Nowy Świat 38b
20-418 Lublin
T +48 81 45 83 133
E info@vesaria.pl
www.vesaria.pl

Hostel Orla

ul. Orla 6
20-022 Lublin
E recepcja@hostelorla.pl
www.hostelorla.pl

Hotels Lublin

ul. Podzamcze 7
20-126 Lublin
T +48 81 747 44 07
E info@hotels-lublin.pl
www.hotel-lublin.pl

**Jadwiga Cichocka
– Apartamenty Lublin**

ul. Świętoduska 8/2
20-022 Lublin
T +48 722 179 035
E jadwiga@cichocka.pl
www.apartament-lublin.pl

Kamienica Muzyków

ul. Rynek 16, ul. Jezuicka 8
20-111 Lublin
T +48 500 727 555
E rezerwacja@kamienicamuzykow.pl
www.kamienicamuzykow.pl

**Kompleks Restauracyjno-
Noclegowy Rubikon**

ul. Frezerów 2, 20-209 Lublin
T +48 81 710 14 00
E info@rubikon.lublin.pl
www.rubikon.lublin.pl

Lawendowy Dworek

ul. Krochmalna 13C
20-401 Lublin
T +48 691 455 320
E dworeklawendowy@gmail.com
www.lawendowy-dworek.com

**Lubelskie Samorządowe
Centrum Doskonalenia
Nauczycieli**

ul. Dominikańska 5
20-111 Lublin
T +48 81 53 292 41
E lublin@lscdn.pl
www.lscdn.pl

Myślicielka

ul. Piastowska 52
20-610 Lublin
T +48 512 902 288
www.myslicielka.pl

**Noclegi Krylan,
noclegi Dobranocka**

ul. Morsztynów 2-4
20-429 Lublin
T +48 607 465 082
noclegilublin.dobrynocleg.pl

Ośrodek Wypoczynkowy Forest

ul. Nad Zalewem 1
20-523 Lublin
T +48 603 61 54 54
E osrodekforest@onet.pl
www.forest-bis.pl

Pokoje do wynajęcia

ul. Rąbłowska 20
20-509 Lublin
T +48 732 77 88 77
E hotel.iry.s.lublin@gmail.com
www.hoteliry.s.lublin.pl

Pokoje Gościnne Wytchnienie

ul. Powstańców Śląskich 15
20-806 Lublin
T +48 81 53 303 14
E wytchnienie@gmail.com
www.noclegi-lublin.pl

**Pokoje Gościnne Wytchnienie
Strumykowa**

ul. Strumykowa 8
20-828 Lublin
T +48 694965132
E strumykowa8@gmail.com
www.strumykowa.lublin.pl

RELAX

ul. Przyjaźni 17
20-314 Lublin
T +48 81 748 85 00
E recepcja@noclegirelax.lublin.pl
www.noclegirelax.lublin.pl

Relax Noclegi

ul. Grenadierów 15
20-331 Lublin
T +48 81 532 30 03
E noclegi@noclegirelax.lublin.pl
www.noclegirelax.lublin.pl

Restauracja Przystań

ul. Kunickiego 143
20-451 Lublin
T +48 81 744 10 97
E info@przystan.lublin.pl
www.przystanlublin.pl

Rezydencja Cleopatra

ul. Grodzka 26
20-112 Lublin
T +48 739 078 136
E rezydencjacleopatra@gmail.com
www.rezydencjacleopatra.pl

Rezydencja Waksman

ul. Grodzka 19
20-112 Lublin
T +48 81 532 54 54
E waksman@waksman.pl
www.waksman.pl

Słodki Sen

ul. Motylowa 11
20-826 Lublin
T +48 517 17 09 09
E noclegilublin@wp.pl
www.noclegilublin.pl

Tanie Noclegi

ul. Tysiąclecia 6

Trybunalska

ul. Rynek 4
20-112 Lublin
T +48 81 532 40 65
E info@trybunalska.pl
www.trybunalska.pl

Vanett Noclegi

ul. Niezapominajki 1
20-516 Lublin
T +48 518151521
E vanett.lublin@gmail.com
www.vanett.lublin.pl

Waksman Sport

ul. Krochmalna 13g
20-401 Lublin
T +48 81 448 07 74
E recepcja@waxsmansport.eu
www.waxsmansport.pl

Willa Bella Vista

Al. Warszawska 51
20-803 Lublin
T +48 668 228 260
E bellavista@vp.pl
bellavista.nocowanie.pl

Willa Wanda

Al. Warszawska 59
20-803 Lublin
T +48 607 939 507
www.willawanda.com

Zajazd Pod Gwiazdami

ul. Lipska 37
20-510 Lublin
T +48 81 75 00 196
E info@zajazd-lublin.pl
www.zajazd-lublin.pl

Zmierch

ul. Kawia 14
20-405 Lublin
T +48 726 76 76 76
E matega@onet.pl
www.zmierch-lublin.pl

ГАСТРОНОМІЧНА БАЗА

Ресторан Magia

ul. Rybna 1/Grodzka 2,
20-114 Lublin
T +48 81 532 30 41
T +48 81 743 61 11
E info@magia.lublin.pl
www.magia.lublin.pl

Akwarela Cafe

ul. Rynek 6, 20-111 Lublin
T +48 81 534 64 09
E info@akwarelacafe.pl
www.akwarelacafe.pl

Ресторан-Пивоварня Grodzka 15

ul. Grodzka 15, 20-112 Lublin
T +48 607 756 576
T +48 81 534 55 15
E restauracja@grodzka15.pl
www.grodzka15.pl

Trybunalska

ul. Rynek 4, 20-111 Lublin
T +48 81 532 40 65
E info@trybunalska.pl
www.trybunalska.pl

Ресторан Czarny Tulipan

ul. Grodzka 1, 20-111 Lublin
T +48 81 532 51 04
T +48 514 026 535
E info@czarny-tulipan.pl
www.czarny-tulipan.pl

Ресторан Kardamon

ul. Krakowskie
Przedmieście 41,
20-002 Lublin
T +48 81 448 02 57
E restauracja@kardamon.eu
www.kardamon.eu

Єврейський Ресторан Mandragora

ul. Rynek 9, 20-112 Lublin
T +48 81 536 20 20
E mandragorapub@wp.pl
www.mandragora.lublin.pl

Irish Pub U Szewca

ul. Grodzka 18,
20-250 Lublin
T +48 81 532 82 84
E info@uszewca.pl
www.uszewca.pl

Ресторан Czarci Łapa

ul. Rynek 19, 20-004 Lublin
T +48 81 532 82 00
T +48 533 644 150
E info@czarcia.com
www.czarcia.com

Кав'ярня і налісничарня Zadora

ul. Rynek 8, 20-001 Lublin
T +48 81 534 55 34
E info@zadora.com.pl
www.zadora.com.pl

Ресторан Hades – Szeroka

ul. Grodzka 21,
20-112 Lublin
T +48 81 532 87 61 w. 3
E info@hades-lublin.pl
www.hades-lublin.pl

Ресторан Ulice Miasta

pl. Władysława Łokietka 3,
20-002 Lublin
T +48 81 534 05 92
E restauracja@ulicemiasta.com.pl
www.ulicemiasta.pl

Кондитерська Chmielewski

ul. Krakowskie Przedmieście 8,
20-002 Lublin
T +48 81 532 73 23

Katie's Cupcake

ul. Bernardyńska 12, 20-002
Lublin
T +48 726 113 803
E kontakt@muffiniarnia.com.pl
www.muffiniarnia.com.pl

Ресторан 16 Stołów

ul. Rynek 16/1, 20-111 Lublin
T +48 81 534 30 40
T +48 785 272 860
E biuro@16stolow.pl
www.16stolow.pl

Ресторан Sielsko Anielsko

ul. Rynek 17, 20-111 Lublin
T +48 81 532 36 17
T + 48 603 412 603
E info@sielskoanielsko.pl
www.sielskoanielsko.pl

Підвал-ресторан Biesy

ul. Rynek 18, 20-111 Lublin
T +48 81 532 16 48
E rynek@biesy.com.pl
www.biesy.com.pl

Spizarka Acerna

ul. Rynek 2, 20-111 Lublin
T +48 81 532 45 31
E info@acerna.pl
www.acerna.pl

Atrium Ristorante Pizzeria

ul. Rynek 2, 20-111 Lublin
T +48 81 532 30 66
www.atrium.lublin.pl

Ресторан Old Pub

ul. Grodzka 8, 20-112 Lublin
T +48 81 743 71 27
E info@oldpub.pl
www.oldpub.pl

Паб Sarmata

ul. Grodzka 16/3, 20-060 Lublin
T +48 81 534 63 89
E sarmata@sarmata.lublin.pl
www.sarmata.lublin.pl

Паб і ресторан Stara Drukarnia

ul. Grodzka 16, 20-112 Lublin
T +48 661 012 255

Іспанський ресторан Carmen

ul. Rynek 7 (у брамі),
20-111 Lublin
T +48 81 532 36 11
E info@restauracjacarmen.pl
www.restauracjacarmen.pl

Піцерія Sotto i Denti

ul. Złota 6, 20-112 Lublin
T +48 81 534 70 15
www.sidpizza.pl

Паб-піцерія Trakt Królewski

ul. Grodzka 7, 20-112 Lublin
T +48 81 532 17 08

Мистецький заїзд Złoty Osioł

ul. Grodzka 5a, 20-112 Lublin
T +48 81 532 90 42
E oberza_zlotyosiol@interia.pl

Ресторан & Бар Orient Express

ul. Złota 2, 20-112 Lublin
T +48 81 532 14 14
E orient@orientexpress.lublin.pl
www.orientexpress.lublin.pl

Паб і ресторан Stacyjka

ul. Rynek 19, 20-001 Lublin
T + 48 607 075 134

Японський ресторан Zipang

ul. Grodzka 1, 20-111 Lublin
T +48 532 077 346

Паб Bagatela

ul. Grodzka 1, 20-111 Lublin
T +48 660 476 446

Česka Pivnica

ul. Grodzka 28, 20-112 Lublin
T +48 81 534 30 56
E biuro@ceskapivnica.pl
www.ceskapivnica.pl

Паб & ресторан U Fotografa

ul. Rybna 13,
20-114 Lublin
T +48 81 532 37 17
E ufotografa@gmail.com
www.ufotografa.pl

Римський ресторан Aventino

ul. Grodzka 1, 20-112 Lublin
T +48 789 238 939

Ресторан Starówka

ul. Rynek 18, 20-111 Lublin
T +48 81 534 88 43
E restauracjastarowka@o2.pl

Піцерія Rynek 5

ul. Rynek 5, 20-111 Lublin
T +48 783 028 035
E spiralablues@gmail.com

Кав'ярня-книгарня Między Słowami

ul. Rybna 4/5,
20-114 Lublin
T +48 508 217 014
E kontakt@miedzy-slowami.com.pl
www.miedzy-slowami.com.pl

Кав'ярня Pożegnanie z Afryką

ul. Złota 3, 20-112 Lublin
T +48 608 068 697
E kontakt@pozegnanie-lublin.pl
www.pozegnanie-lublin.pl

Бар Polski

ul. Rynek 19, 20-004 Lublin
T +48 81 532 82 00
E witaj@bar-polski.pl
www.bar-polski.pl

Gran Caffè Santos

ul. Grodzka 16, 20-112 Lublin
T +48 796 481 964

Ресторан і мистецька кав'ярня Czarna Inez

ul. Rybna 9, 20-114 Lublin
T +48 504 040 172
E kawiarnia@czarnainez.pl

Spinacz Café

ul. Ewangelicka 6, 20-075 Lublin
T +48 885 120 140

Cafe Teatralna

ul. Peowiaków 1, 20-007 Lublin
T +48 604 509 555
E lublin@espresso.pl

Cafe Mari

ul. Artura Grottgera 8
T +48 81 381 22 17
www: www.facebook.com/
cafemariLublin

Perłowa Pijalnia Piwa

ul. Bernardyńska 15A
www: www.facebook.com/PerlowaPijalniaPiwa

Паб „Dom Złotnika”

ul. Złota 4, 20-112 Lublin
T +48 661 306 574

Tam Gdzie Zawsze

ul. Rynek 12, 20-111 Lublin
T +48 81 534 24 44

КУЛЬТУРНО-ТУРИСТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ

ТУРИСТИЧНІ ІНФОРМАЦІЇ

Люблінський центр туристичної та культурної інформації (ЛОПІК)
ul. Jezuicka 1/3, 20-113 Lublin
T +48 81 532 44 12
E info@loitik.eu
www.lublintravel.pl

Пункт туристичної інформації в аеропорту Lublin
ul. Króla Jana III Sobieskiego 1
21-040 Świdnik

Центр туристичного обслуговування «Via Jagiellonica»
ul. M. C. Skłodowskiej 3/15,
20-029 Lublin
T +48 81 441 11 18
E szlakjagiellonski@tlen.pl
www.szlakjagiellonski.pl

Послуги бюро туристичного руху OM PTTK (BORT PTTK)
ul. Rynek 8, 20 - 111 Lublin
ul. Krakowskie Przedmieście 78,
20 - 076 Lublin
T/F +48 81 532 87 04
T +48 506 897 448
E bort.pttk.lublin@wp.pl
www.bortpttklublin.pl

Міжнародні зустрічі театрів танцю
Організатори:
Люблінський театр танцю –
Центр культури в Любліні,
Центр зустріч культур в Любліні
T +48 81 466 61 46
E taniel@ck.lublin.pl
www.dancefestival.lublin.pl

Міжнародний фестиваль фольклорної музики “Mikołajki Folkowe”
Організатори:
Асоціація аніматорів фольклорного руху,
Центр академічної культури УМКС „Chatka Żaka”
T +48 81 533 32 01 wew. 114
E mikolaje@poczta.umcs.lublin.pl
www.mikolajki.folk.pl

Детальніша інформація про культурні заходи за адресою www.kultura.lublin.eu

ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАЙВАЖЛИВІШІ ЦИКЛІЧНІ КУЛЬТУРНІ ЗАХОДИ

Карнавал циркових артистів
Організатор:
Urząd Miasta Lublin
Майстер-класи культури в Любліні
T +48 81 533 08 18
E kontakt@sztukmistrze.eu
www.sztukmistrze.eu

Європейський кулінарний фестиваль
Організатор:
Асоціація Кресова академія смаку
T +48 515 267 177
E waldemar.sulisz@gmail.com
www.europejskifestivalsmaku.pl

Фестиваль «Театральні конфронтації»
Організатор:
Люблінський центр культури (Centrum Kultury w Lublinie)
T +48 81 466 61 19
E konfrontacje@ck.lublin.pl
www.konfrontacje.pl

Фестиваль мистецтва в публічному просторі «Відкрите місто»
Організатор:
Центр міжкультурних творчих ініціатив «Перехрестя»
T +48 81 466 61 67
E info@opencity.pl
www.opencity.pl

Фестиваль традиції та музичного авангарду “Kody”
Організатор:
Фестиваль традиції та музичного авангарду “Kody”
T +48 81 466 61 67
E info@kody-festiwal.pl
www.kody-festiwal.pl

Ягеллонський ярмарок
Організатор:
Майстер-класи культури в Любліні
T +48 81 533 08 18
E biuro@jarmarkjagiellonski.pl
www.jarmarkjagiellonski.pl

Міжнародні фольклорні зустрічі ім. Ігнація Ваховяка
Організатор:
Ансамбль пісні і танцю «Lublin» ім. В. Каньорової
T +48 81 532 78 43
E kaniorowcy@lublin.net.pl
www.zpit.lublin.pl

Ніч культури
Організатор:
Майстер-класи культури в Любліні
T +48 81 533 08 18
E info@nockultury.pl
www.nockultury.pl

Схід Культури «Інші звуки музики»
Організатор:
Майстер-класи культури в Любліні
T +48 81 533 08 18
www.innebrzmienia.eu

Lublin Jazz Festival
Організатор:
Центр культури в Любліні
T +48 81 466 61 09
E impresariat@ck.lublin.pl
www.lublinjazz.pl

МУЗЕЇ

Люблінський музей - Замок
ul. Zamkowa 9, 20-117 Lublin
T +48 81 532 50 01 do 03
www.zamek-lublin.pl

Музей історії міста Люблін
- Краківська Брама
ul. Władysława Łokietka 3,
20-109 Lublin
T +48 81 532 60 01
E bramakrakowska@muzeumlubelskie.pl

Люблінський музей
- відділ мартирології
Під Гординником
ul. Uniwersytecka 1,
20-029 Lublin
T +48 81 533 36 78
E zegar@muzeumlubelskie.pl

Люблінський музей
- Літературний відділ
ім. Юзефа Чеховіча
ul. Złota 3, 20-112 Lublin
T +48 81 532 30 90
E czechowicz@muzeumlubelskie.pl

Садиба Вінсента Поля
ul. Kalinowszczyzna 13,
20-129 Lublin
T +48 81 747 24 13
E dworekpola@muzeumlubelskie.pl

Державний музей на Майданку
ul. Droga Męczenników
Majdanka 67, 20-325 Lublin
T +48 81 710 28 21
www.majdanek.eu

Архидієцезіальний музей релігійного мистецтва
(Тринітарська вежа)
ul. Królewska 10, 20-109 Lublin
T +48 695 475 152

Кімната пам'яті євреїв Любліна
ul. Lubartowska 10, 20-115 Lublin
(вхід у брамі кам'яниці номер 8),
T +48 602 473 118

Музей люблінського села
al. Warszawska 96, 20-824 Lublin
T +48 81 533 85 13
E skansen@skansen.lublin.pl
www.skansen.lublin.pl

Погріб Під Фортною
ul. Rynek 8, 20-111 Lublin
(в кам'яниці Любомельських),
T +48 81 444 55 55
E piwnica@lrot.pl
www.piwnica.lublin.eu

Осередок «Брама Гродська - Театр NN»
ul. Grodzka 21, 20-112 Lublin
T +48 81 532 58 67
E teatrnn@tnn.lublin.pl
www.teatrnn.pl

Люблінська підземна траса
ul. Rynek 1, 20-112 Lublin
(вхід біля Коронного Трибуналу),
T +48 81 534 65 70
E podziemia@tnn.lublin.pl
www.podziemia.teatrnn.pl

Ботанічний сад УМСК
ul. Willowa, 20-960 Lublin
T +48 81 743 49 00
E botanik@hektor.umcs.lublin.pl
www.garden.umcs.lublin.pl

Люблінський дім друкарства
ul. Żmigród 1, 20-110 Lublin
T +48 81 53 452 33
www.izbadrukartwa.tnn.pl

ПАМ'ЯТКИ/СУВЕНІРИ

Люблінський центр туристичної та культурної інформації (ЛОПІК)

ul. Jezuitska 1/3, 20-113 Lublin
T +48 81 532 44 12
E info@loitik.eu
www.lublintravel.pl

Центр продажу регіональних продуктів та товарів
(Centrum Sprzedaży Produktów i Artykułów Regionalnych)
ul. Noworybna 2, 20-114 Lublin
T +48 798 444 799
E sklep@perlyregionow.com
www.perlyregionow.com

Serelia. Польське мистецтво і ремесло

ul. Rynek 3, 20-111 Lublin
T +48 81 532 52 05

Магазин з корицею

ul. Grodzka 21, 20-112 Lublin
T +48 694 153 239
E scynamonowy@o2.pl

Магазин Proszę Słonia

ul. Rynek 14, 20-111 Lublin
T +48 81 534 61 83

«Sen» Галерея гарних предметів

ul. Rynek 6, 20-111 Lublin
T +48 81 534 61 68

Galeria LubLov

Królewska 13, 20-109 Lublin

Ярмарок старих речей у Любліні

Проходить у Любліні у кожному останньому неділю місяця біля Воеводського центру культури в Любліні (вул. Дольна Панни Марії) та на Старому місті. Можна тут купити, наприклад, антикварні речі, порцеляну, меблі, монети, різні дрібнички, військові речі.

ТУАЛЕТИ

ul. Zamkowa (достосований до потреб осіб з обмеженими можливостями)
Dworzec Główny PKS (Центральний автовокзал)
Dworzec Główny PKP (Центральний залізничний вокзал) – достосований до потреб осіб з обмеженими можливостями
Трибунал Koronny (Коронний Трибунал) – Ринок Старого міста
Ратуша — Адміністрація міста Люблін (pl. Łokietka, 1)
Al. Racławickie (зупинка - KUL 03)
ul. Fabryczna (зупинка - Park Bronowice 04)
ul. Droga Męczenników Majdanka (зупинка - Majdanek 02)
ul. Choiny (зупинка - Paderewskiego 02)
ul. Obrońców Pokoju/Lipowa
Al. Spółdzielczości Pracy (зупинка - Unicka 01)
Саський парк (поблизу Літнього театру)

Адреси зібрано за допомогою мережі Інтернет.

ДЖЕРЕЛА

Arnsztajnowa F., Czechowicz J., *Stare kamienie*, Biblioteczka Lubelska Towarzystwa Miłośników Książki, Drukarnia Państwowa, Lublin 1934
Bałaban M., *Żydowskie miasto w Lublinie*, tłum. J. Doktor, Wydawnictwo Fis, Lublin 1991
Czechowicz J., *Nuta człowiecza*, Księgarnia F. Hoesicka, Warszawa 1939
Czechowicz J., *Koń rydzy. Utwory prozą (Lublin - miastem legend)*, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1990
Gawarecki H., *O dawnym Lublinie*, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1974
Kraszewski J. I., *Maleparta. Zbiór powieści historycznych*, t. 12, Bruksela 1862

Kuwałek R., *Szlakiem pamięci Żydów lubelskich*, [w:] Bojarski J.J., *Ścieżki pamięci. Żydowskie miasto w Lublinie – losy, miejsca, historia*, Norbertinum, Ośrodek „Brama Grodzka - Teatr NN”, Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Izraelskiej w Lublinie, Stowarzyszenie Środkowoeuropejskie „Dziedzictwo i Współczesność”, Lublin-Rishon Lezion 2001

Śliwina W. J., *Legends i opowiadania lubelskie*, Multico, Lublin 2000

Wadowski J. A., *Kościół lubelskie na podstawie źródeł archiwalnych*, Nakładem Akademii Umiejętności, Skład główny w Księgarni Spółki Wydawniczej Polskiej, Kraków 1907

Чехович Ю., Поема про місто Люблін. Czechowicz J. *Poemat o mieście Lublinie*; переклад і передмова Андрія Савенця. - Люблін: UMCS, 2005. - 40 с.

stefwysz.blogspot.com

www.zse.lublin.pl

www.vatican.va

ЛІТЕРАТУРА

Bałaban M., *Żydowskie miasto w Lublinie*, tłum. J. Doktor, Wydawnictwo FIS Marek Gacka, Lublin 1991

Bardach J., *Unia lubelska. Jej geneza i znaczenie*, „Kultura i Społeczeństwo”, R. 14/1970, nr 2

Bojarski J. J. (red.), *Ścieżki pamięci. Żydowskie miasto w Lublinie – losy, miejsca, historia*, Norbertinum, Ośrodek „Brama Grodzka - Teatr NN”, Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Izraelskiej w Lublinie, Stowarzyszenie Środkowoeuropejskie „Dziedzictwo i Współczesność”, Lublin-Rishon Lezion 2001

Bondyra D., Cieśliski J., Jęczeń J., Olchawski R. (oprac.), *Kościół Pobrygidkowski dawniej i dziś*, Lublin: Kościół Rektoralny pw. Wniebowzięcia NMP Zwycięskiej w Lublinie, Powiatowy Ośrodek Kultury w Lublinie, 2012

Chwastek D. (red.), *Parafia Ewangelicko-Augsburska w Lublinie. Historia – tradycja – współczesność*, Wydawnictwo Gaudium, Lublin 2007

Denys M., Wyszowski M., *Lublin i okolice*, Wydawnictwo idea Media, Lublin 2000

Gawarecki H., *O dawnym Lublinie. Szkice z przeszłości miasta*, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1974

Gawarecki H., Gawdzik C., *Ulicami Lublina: przewodnik*, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1976

Капець В., *Historia bazyliki i klasztoru oo. dominikanów w Lublinie*, online: http://www.lublin.dominikanie.pl/dziedzictwo_historia.html, dostęp: 9.02.2012

Kuwałek R., Wysok W., *Lublin - Jerozolima Królestwa Polskiego*, Wydawnictwo Stowarzyszenie „Dialog i Współpraca”, Lublin 2001
Lublin – Przewodnik (praca zbiorowa), Wydawnictwo Gaudium, Lublin 2012

Majewski K., Wzorek J., *Twórcy tzw. renesansu lubelskiego w świetle nowych badań*, „Biuletyn Historii Sztuki” 1969, nr 1

Nowak B. (red.), *Lublin – Przewodnik*, Wydawnictwo Test, Lublin 2000

Radzik T. (red.), *Żydzi w Lublinie. Materiały do dziejów społeczności żydowskiej Lublina*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1995

Wajs S., *Izba Pamięci Żydów Lublina. Lublin, ulica Lubartowska 10*, Lublin 1990

Witusik A., Radzik T., *Lublin w dziejach i kulturze Polski*, Polskie Towarzystwo Historyczne. Oddział: Krajowa Agencja Wydawnicza, Lublin 1997

Zabytki architektury i budownictwa w Polsce, t. 22, Województwo Lubelskie, Warszawa 1995

Zieliński K., Zielińska N., *Jeszywas Chachmej Lublin. Uczelnia Mędrców Lublina*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2003

Веб-сайти

www.teatrnn.pl

www.lublin.eu

www.teatr.lublin.pl

www.kirkuty.xip.pl

www.magiczny-lublin.pl/legends/

www.pobrygidkowski.kuria.lublin.pl

www.sztetl.org.pl

www.lublin.dominikanie.pl

www.piwnica.lublin.eu

www.zamek-lublin.pl

ЗМІСТ

Маршрут видатних мешканців Любліна 7

Зупинка 1.	Люблінський замок	8
Зупинка 2.	Місце пов'язане з життям та діяльністю люблінського Провидця	9
Зупинка 3.	Квартира Юзефа Ігнація Крашевського	10
Зупинка 4.	Будинок на вул. Гродській 7	11
Зупинка 5.	Квартира кс. Стефана Вишинського	12
Зупинка 6.	Літературний музей ім. Юзефа Чеховича	13
Зупинка 7.	Кам'яниці на Ринку старого міста	14
Зупинка 8.	Школа ім. Августа та Юліуша Феттерів	15
Зупинка 9.	Публічна бібліотека ім. Ієроніма Лопацинського	16
Зупинка 10.	Пам'ятник Яну Кохановському	17
Зупинка 11.	Колишня Воєводська люблінська школа	18
Зупинка 12.	Пам'ятник Юзефа Чеховича	19
Зупинка 13.	Площа проф. Мечислава Альберта Кромпца	20
Зупинка 14.	Родинний дім благословенної Казимири Воловської	21
Зупинка 15.	Пам'ятник Генрику Венявському	22
Зупинка 16.	Пам'ятник Йоану Павлу II та Примасу Тисячоліття Стефану Вишинському	23
Зупинка 17.	Пам'ятник Марії Кюрі-Склодовській	24

Маршрут пам'яток архітектури 27

Зупинка 1.	Краківська брама	28
Зупинка 2.	Костел Святого Духа з поч. XV ст.	29
Зупинка 3.	Костел св. Йосипа і монастир кармелітів босих	30
Зупинка 4.	Монастирський комплекс сестер кармеліток	31
Зупинка 5.	Палац князів Чарторийських	32
Зупинка 6.	Колишня будівля Каси люблінських промисловців	33
Зупинка 7.	Костел і монастир оо. капуцинів	34
Зупинка 8.	Готель «Європа»	35
Зупинка 9.	Театр ім. Юліуша Остерви	36
Зупинка 10.	Костел Вознесіння Пресвятої Диви Марії Переможиці і монастир сестер Бригідок	38
Зупинка 11.	Костел Навернення св. Павла	39
Зупинка 12.	Костел і монастир місіонерів	41
Зупинка 13.	Архікафедральний собор і Тринітарська вежа	42
Зупинка 14.	Ринок Старого міста	45
Зупинка 15.	Базиліка св. єпископа-мученика Станіслава і домініканський монастир	49
Зупинка 16.	Люблінський замок	51

Багатокультурний маршрут 55

Зупинка 1.	Пам'ятник Люблінської унії	56
Зупинка 2.	Лютеранська кірха Святої Трійці	57
Зупинка 3.	Палац Любомирських	58
Зупинка 4.	Колишня грецька церква	59
Зупинка 5.	Комплекс економічних шкіл ім. Августа і Юліуша Феттерів	60
Зупинка 6.	Кафедральна площа	61
Зупинка 7.	Ринок старого міста	62

Зупинка 8.	Гродська брама	63
Зупинка 9.	Замковий пагорб	64
Зупинка 10.	Місце, де знаходився комплекс будівель Великої синагоги	65
Зупинка 11.	Православна церква Преображення Господнього	66
Зупинка 12.	Пагорб Чвартек	68

Ягеллонський маршрут Люблінської унії 71

Зупинка 1.	Замкова каплиця Святої Трійці	72
Зупинка 2.	Люблінський замок	73
Зупинка 3.	Фарна площа	74
Зупинка 4.	Домініканський костел св. єпископа-мученика Станіслава	75
Зупинка 5.	Кам'яниця Любомельських	76
Зупинка 6.	Костел Навернення св. Павла	77
Зупинка 7.	Костел Вознесіння Матері Божої Переможної	78
Зупинка 8.	Пам'ятник Люблінської унії	79

Маршрут пам'яті люблінських євреїв 81

Зупинка 1.	Кам'яний обеліск на Замковій площі	82
Зупинка 2.	Неоготичний люблінський замок	83
Зупинка 3.	Місце колишнього синагогального комплексу	84
Зупинка 4.	Старий кіркут	85
Зупинка 5.	Новий кіркут	87
Зупинка 6.	Колишня Люблінська школа мудреців	88
Зупинка 7.	Колишня єврейська лікарня	89
Зупинка 8.	Колишній Народний дім ім. Іцхока Лейбуша Переца з 1936 р.	90
Зупинка 9.	Єдина вціліла довоєнна люблінська божниця	91
Зупинка 10.	Пам'ятник жертвам гетто	92
Зупинка 11.	Будинок колишнього бюро Центрального комітету польських євреїв та Воєводського комітету євреїв у Любліні	93
Зупинка 12.	Колишній єврейський сиротинець	94
Зупинка 13.	Брама Гродська	95

Практична інформація 98

Культурно-туристична інформація 104

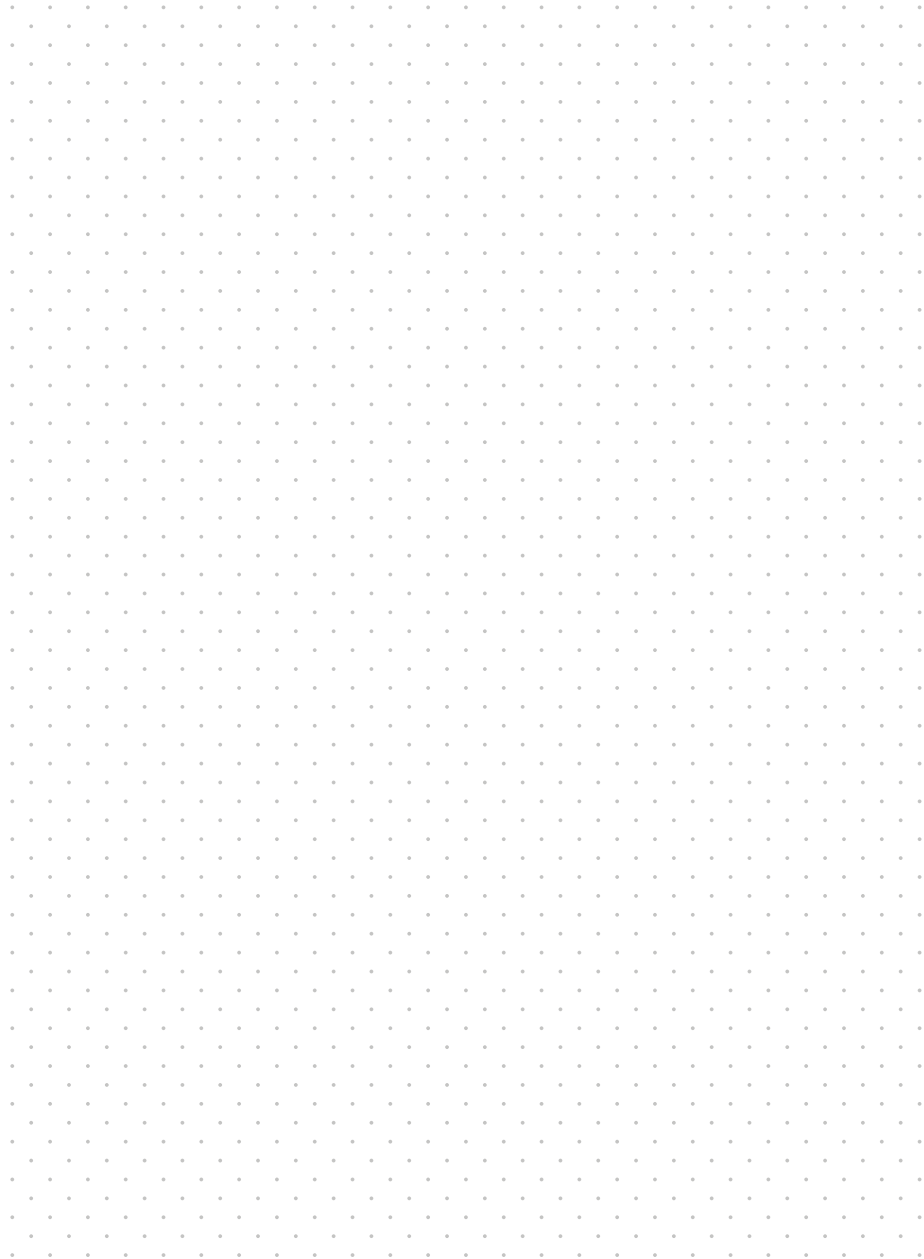
Джерела 106

Література 107

НОТАТКИ

ТЕКСТ: Synergia Sp. z o.o.

МОВНА КОРЕКТА ТА РЕДАКЦІЯ ПОЛЬСЬКОГО ТЕКСТА:
Teresa Dunin

ІСТОРИЧНА РЕДАКЦІЯ ПОЛЬСЬКОГО ТЕКСТА: Jacek Studziński

СКŁAD: Kamila Bartuzi-Monaghan

ГРАФІЧНИЙ ДИЗАЙН: Urząd Miasta Lublin,

Łukasz Borkowski, Iwona Burdzanowska, Anna Grabowska,
Piotr Jaruga, Tomasz Kulbowski, Marcin Moszyński, Jacek Scherer,
Emila Siwiec, Krzysztof Szlęzak, Magdalena Wójcik,
Muzeum Lubelskie w Lublinie - wnętrze dworku Wincentego Pola,
Foto: Piotr Maciuk

WYDAWCA:

Urząd Miasta Lublin
Marketing Miasta

tel. +48 81 466 19 34

e-mail: marketing@lublin.eu

ul. Rynek 8, 20-111 Lublin

KONSULTACJE MERYTORYCZNE:

Wydział Sportu i Turystyki

Miejski Konserwator Zabytków

Wydział Strategii i Obsługi Inwestorów

ISBN 978-83-62997-20-6

**Marketing Miasta
Urząd Miasta Lublin**

ul. Rynek 8, 20-111 Lublin

T +48 81 466 19 34

E marketing@lublin.eu

www.lublin.eu